

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

GERMANISCHER BÜCHERSCHATZ

HERAUSGEGEBEN VON ALFRED HOLDER

5.

5.

IORDANIS

DE ORIGINE ACTIBVSQVE GETARVM

EDIDIT

ALFRED HOLDER

NEUE BILLIGE AUSGABE

FREIBURG I. B. UND LEIPZIG 1895

AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK).

Jordanis, 6th cent.

D
137
.J82
1895

IORDANIS

DE ORIGINE ACTIBVSQVE GETARVM

EDIDIT

ALFRED HOLDER

FREIBURG I. B. UND LEIPZIG 1895
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG von J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK).

Alle Rechte vorbehalten.

D.
137
.J82
1895

Titeldruck von C. A. Wagner in Freiburg i. B.

DE ORIGINE ACTIBVSQVE GETARVM.

Volentem me paruo subuectum nauigio oram tranquilli litoris stringere et minutos de priscorum, ut quidam ait, stagnis pisciculos legere, in altum, frater Castali, laxare uela compellis, relictoque opusculo, quod intra manus habeo, id est de adbreuiatione chronicorum, suades, ut nostris uerbis duodecim Senatoris uolumina de origine actibusque Getarum, ab olim adusque nunc per generationes regesque descendendo, in uno et hoc paruo libello coartem. Dura satis imperia, et tamquam ab eo, qui pondus operis huius scire nolit, inposita; nec illud aspicias, quod tenuis mihi est spiritus ad implendam eius tam magnificam dicendi tubam. Super omne autem pondus, quod nec facultas eorundem librorum nobis datur, quatenus eius sensui inseruiamus. Sed ut non mentiar, ad triduanam lectionem dispensatoris eius beneficio libros ipsos antehac relegi. Quorum quamuis uerba non recolo, sensus tamen et res actas credo me integre retinere. Ad quos et ex nonnullis historiis Graecis ac Latinis addidi conuenientia, initium finemque et plura in medio mea dictione permiscens. Quare sine contumelia quod exegisti, suscipe libens, libentissime lege; et siquid parum dictum est, id tu, ut uicinus genti, commemoratis adde, orans pro me, frater carissime! Dominus tecum!

1.

Maiores nostri, ut refert Orosius, totius terrae circum Oceani limbo circumseptum triquadrum statuerunt, eiusque tres partes Asiam, Europam et Africam uoca-

Iordanis.

uerunt. De quo tripertito orbis terrarum spatio innumerabiles pene scriptores existunt, qui non solum urbium locorumue positiones explanant, uerum etiam, [et] quod est liquidius, passuum miliariumque dimetiuntur quantitatem. Insulas quoque marinis fluctibus intermixtas, tam maiores quam etiam minores, quas Cycladas uel Sporadas cognominant, in immenso maris magni pelago sitas determinant. Oceani uero intransiabilis ultiores fines non solum describere quis adgressus non est, uerum etiam nec cuiquam licuit transfretare, quia resistente ulua et uentorum spiramine quiescente inpermeabilis esse sentitur; et nulli cognita, nisi ei, qui ea constituit. Citerior uero eius pelagi ripa, quam diximus totius mundi circum, in modum coronae ambiens fines suos, curiosis hominibus, et qui de hac re scribere uoluerunt, perquaquam innotuit, quia et terrae circulus ab incolis possidetur, et nonnullae insulae in eodem mari habitabiles sunt, ut in orientali plaga et Indico Oceano Hippodem, Iamnesiam, Solis Perustam, quamuis inhabitabilem, tamen omnino sui spatio in longum latumque extensam; Taprobanem quoque, in qua, excepto oppido uel possessione, decem munitissimae urbes, decorant, sed et aliam omnino gratissimam Silefantinam, nec non et Theron, licet non ab aliquo scriptore dilucidas, tamen suis possessoribus affatim refertas. Habet in parte occidua idem Oceanus aliquantas insulas, et pene cunctis ob frequentiam euntium et redeuntium notas. Et sunt iuxta fretum Gaditanum haud procul una Beata et alia, quae dicitur Fortunata. Quamuis nonnulli et illa gemina Galleciae et Lysitaniae promuntoria in Oceani insulas ponant, in quorum uno templum Herculis, in alio monumentum adhuc conspicitur Scipionis, tamen, quia extremitatem Galleciae terrae continent, ad terram magnam Europae potius, quam ad Oceani pertinent insulas. Habet tamen et alias insulas interius in suo aestu, quae dicuntur Baleares, habetque et aliam Meuaniam, nec non Orcadas, numero XXXIII, quamuis non omnes excultas. Habet et in ultimo plagae occidentalis aliam insulam nomine Thyle, de qua Mantuanus (*Verg. georg.* I. 30) inter alia:

tibi seruiat ultima Thyle.

Habet quoque is ipse immensus pelagus in parte arctoa, id est septentrionali, amplam insulam nomine Scandzam, unde nobis sermo, si dominus iuuauerit, est adsumendus, quia gens, cuius originem flagitas, ab huius insulae gremio, uelut examen apium erumpens, in terram Europae aduenit. Quomodo uero aut qualiter, in subsequentibus, si dominus donauerit, explanabimus.

2.

Nunc autem de Brittannia insula, quae in sinu Oceani inter Spanias, Gallias et Germaniam sita est, ut potuero, paucis absoluam. Cuius licet magnitudinem olim nemo, ut refert Liuius, circumuectus est, multis tamen data est uaria opinio de ea loquendi. Quam diu siquidem armis inaccessam Romanis Iulius Caesar proeliis, ad gloriam tantum quaesitis, aperuit: peruia deinceps mercimoniis aliasque ob causas multis facta mortalibus, non indiligenti, quae secuta est, aetati certius sui prodidit situm, quem, ut a Graecis Latinisque auctoribus accepimus, persequemur. Triquadram eam plures dixere, cuneo similem, inter septentrionalem occidentalemque plagam proiectam, uno, qui magnus est, angulo Reni ostia spectantem, dehinc correpta latitudine oblique retro abstractam in duos exire alios, geminoque latere longiore Galliae praetendi atque Germaniae. In duobus milibus trecentis decem stadiis latitudo eius, ubi patentior: longitudo non ultra septem milia centum triginta duo stadia fertur extendi; modo uero dumosa, modo siluestri iacere planitie, montibus etiam nonnullis increscere: mari tardo circumflua, quod nec remis facile inpellentibus cedat, nec uentorum flatibus intumescat, credo, quia remotae longius terrae causas motibus negant: quippe illic latius, quam usquam, aequor extenditur. Refert autem Strabo, Graecorum nobilis scriptor, tantas illam exhalare nebulas, madefacta humo Oceani crebris excursibus, ut subtectus sol per illum pene totum foedriorem, qui serenus est, diem, negetur aspectui, noctem quoque clariorem in extrema eius parte minimamque. Cornelius etiam, annalium scriptor, enarrat metallis plurimis copiosam, herbis frequentem et his

feraciorem omnibus, quae pecora magis, quam homines alant: labi uero per eam multa quam maxima relabique flumina gemmas margaritasque uoluentia. Silorum colorati uultus, torto plerique crine et nigro nascuntur; Calydoniam uero incolentibus rutilae comae, corpora magna, sed fluuida: Gallis siue Spanis, ut quibusque adtenduntur, obsimiles. Vnde coniectauere nonnulli, quod ea ex his accolae contiguo uocatos acceperit. Inculti aequae omnes populi regesque populorum; cunctos tamen in Calydoniorum Meatarumque concessisse nomina Dio auctor est, celeberrimus scriptor annalium. Virgeas habitant casas, communia tecta cum pecore, siluaeque illis saepe sunt domus. Ob decorem nescio, an aliam quam ob rem, ferro pingunt corpora. Bellum inter se aut imperii cupidine, aut amplificandi, quae possident, saepius gerunt, non tantum equitatu uel pedite, uerum etiam bigis curribusque falcatis, quos more uulgari essedas uocant. Haec pauca de Britanniae insulae forma dixisse sufficiat.

3.

Ad Scandziae insulae situm, quod superius reliquimus, redeamus. De hac etenim in secundo sui operis libro Claudius Ptholomeus, orbis terrae descriptor egregius, meminit dicens: 'Est in Oceani arctoi salo posita insula magna, nomine Scandza, in modum folii citri, lateribus pandis, per longum ducta concludens se'. De qua et Pomponius Mela in maris sinu Codano positam refert, cuius ripas influit Oceanus. Haec a fronte posita est Vistulae fluminis, qui Sarmaticis montibus ortus in conspectu Scandzae septentrionali Oceano trisulcus inlabitur, Germaniam Scythiamque disterminans. Haec ergo habet ab oriente uastissimum lacum in orbis terrae gremio, unde Vagi fluuius, uelut quodam uentre generatus, in Oceanum undosus euoluitur. Ab occidente namque immenso pelago circumdatur, a septentrione quoque innauigabili eodem uastissimo concluditur Oceano, ex quo quasi quodam brachio exiente, sinu distento, Germanicum mare efficitur. Vbi etiam paruae quidem, sed plures perhibentur insulae esse dispositae, ad quas si congelato mari ob nimium

Page Missing in Original Volume

Page Missing
in Original
Volume

Page Missing in Original Volume

Page Missing in Original Volume

Page Missing in Original Volume

Page Missing in Original Volume

Page Missing in Original Volume

Page Missing in Original Volume

8.

Quae ueritae, ne earum proles raresceret, a uicinis gentibus concubitus petierunt, facta nundina semel in anno, ita ut futuri temporis eadem die reuertentibus in id ipsum, quidquid partus masculini edidisset, patri redderet, quidquid uero feminei sexus nasceretur, mater ad arma bellica erudiret; siue, ut quibusdam placet, editis maribus nouercali odio infantis miserandi fata rumpebant. Ita apud illas detestabile puerperium erat, quod ubique constat esse uotium. Quae crudelitas illis terrorem maximum cumulabat opinionis uulgatae. Nam quae, rogo, spes esset capto, ubi indulgi uel filio nefas habebatur? Contra has, ut fertur, pugnavit Hercules, et Melanippen plus dolo, quam uirtute subegit. Theseus uero Hippoliten in praedam tulit, de qua et genuit Hippolitum. Hae quoque Amazones post haec habuere reginam nomine Penthesileam, cuius Troiano bello extant clarissima documenta. Nam hae feminae usque ad Alexandrum Magnum referuntur tenuisse regimen.

9.

Sed ne dicas, de uiris Gothorum sermo adsumptus cur in feminis tamdiu perseueret, audi et uirorum insignem et laudabilem fortitudinem.

Dio historicus et antiquitatum diligentissimus inquisitor, qui operi suo Getica titulum dedit (quos Getas iam superiori loco Gothos esse probauimus, Orosio Paulo dicente), hic Dio regem illis post tempora multa commemorat nomine Telefum. Ne uero quis dicat hoc nomen a lingua Gothica omnino peregrinum esse, nemoque nesciat, animaduertat, usu pleraque nomina gentes amplecti, ut Romani Macedonum, Graeci Romanorum, Sarmatae Germanorum, Gothi plerumque mutantur Hunorum.

Is ergo Telefus, Herculis filius natus ex Auge, sororis Priami coniugio copulatus, procerus quidem corpore, sed plus uigore terribilis, qui paternam fortitudinem propriis uirtutibus aequans, Herculis ingenium formae quoque similitudine referebat. Huius itaque regnum Moesiam appellauere maiores. Quae prouincia habet ab ori-

ente ostia fluminis Danubii, a meridie Macedoniam, ab occasu Histriam, a septentrione Danubium. Is ergo antefatus habuit bellum cum Danais, in qua pugna Thesandrum ducem Graeciae interemit; et dum Aiace infestus inuadit, Vlixemque persequitur, uitibus equo cadente, ipse corruit, Achillisque iaculo femur sauciatus, diu mederi nequiuit; Graecos tamen, quamuis iam saucius, e suis finibus proturbauit, Telepho uero defuncto Euryphylus filius successit in regno, ex Priami Frygum regis germana progenitus. Qui ob Casandrae amorem bello interesse Troiano, ut parentibus soceroque ferret auxilium cupiens, mox uenisset, extinctus est.

10.

Tunc Cyrus rex Persarum post grande interuallum et pene post .DCXXX. annorum tempora, Pompeio Trogo testante, Getarum reginae Thomyrae sibi exitiabile intulit bellum. Qui elatus ex Asiae uictoriis Getas nititur subiugare, quibus, ut diximus, regina erat Thomyris. Quae cum ab Araxe amne Cyri arcere potuisset accessum, transitum tamen permisit, eligens armis eum uincere, quam locorum beneficio submouere; quod et factum est. Et ueniente Cyro prima cessit fortuna Parthis in tantum, ut et filium Thomyris et plurimum exercitum trucidarent; sed iterato Marte Getae cum sua regina Parthos deuictos superant atque prosternunt, opimamque praedam de eis auferunt, ibique primum Gothorum gens serica uidit tentoria. Tunc Thomyris regina aucta uictoria tantaque praeda de inimicis potita in partem Moesiae, quae nunc a magna Scythia nomine mutuato minor Scythia appellatur, transiens, ibi in Ponti Moesiaco litore Thomes ciuitatem suo de nomine aedificauit.

Dehinc Darius rex Persarum, Hystaspis filius, Idantyrus regis Gothorum filiam in matrimonium postulauit, rogans pariter atque deterrens, nisi suam peragerent uoluntatem. Cuius affinitatem Gothi spernentes, legationem eius frustrarunt. Qui repulsus, dolore flammatus est, et DCC milium armatorum contra ipsos produxit exercitum, uerecundiam suam malo publico uindicare contendens; nauibusque pene a Chalcedona usque

ad Bizantium instar pontium tabulatis aequè consertis Thraciam petit et Moesiam; ponteque rursus in Danubio pari modo constructo, duobus mensibus crebris fatigatus insidiis, .VIII. milia perdidit armatorum, timensque, ne pons Danubii ab eius aduersariis occuparetur, celeri fuga in Thraciam repedauit, nec Moesiae solum sibi credens tutum fore aliquantulum remorandi. Post cuius decessum iterum Xerses, filius eius, paternas iniurias ulcisci se aestimans, cum sua septingenta et auxiliarium CCC milia armatorum, rostratas naues mille ducentas, onerarias tria milia, super Gothos ad bellum profectus, nec temptare in conflictu praeualuit, eorum animositate et constantia superatus. Sic namque ut uenerat, absque aliquo certamine suo cum rubore recessit.

Philippus quoque pater Alexandri Magni, cum Gothis amicitias copulans, Medam Gudilae regis filiam accepit uxorem, ut tali affinitate roboratus Macedonum regna firmaret. Qua tempestate, Dione historico dicente, Philippus inopiam pecuniae passus, Odyssitanam Moesiae ciuitatem instructis copiis uastare deliberat, quae tunc propter uiciniam Thomae Gothis erat subiecta. Vnde et sacerdotes Gothorum illi, qui Pii uocabantur, subito patefactis portis, cum citharis et uestibus candidis obuiam egressi, patriis diis, ut sibi propitii Macedonas repellerent, uoce supplici modulantes. Quos Macedones sic fiducialiter sibi occurrere contuentes stupescunt, et, si dici fas est, ab inermibus terrentur armati. Nec mora, soluta acie, quam ad bellandum construxerant, non tantum ab urbis excidio se mouere, uerum etiam et quos foris fuerant iure belli adepti, reddiderunt foedereque inito ad sua reuersi sunt. Quem dolum post longum tempus reminiscens egregius Gothorum ductor Sithalcus, CL. uirorum milibus congregatis, Atheniensibus intulit bellum aduersus Perdiccam Macedoniae regem, quem Alexander apud Babyloniam ministri insidiis potans interitum, Atheniensium principatui hereditario iure reliquerat successorem. Magno proelio cum hoc inito Gothi superiores inuenti sunt, et sic pro iniuria, quam illi in Moesia dudum fecissent, isti in Graecia discurrentes cunctam Macedoniae uastauerunt.

11.

Dehinc regnante Gothis Buruista Dicineus uenit in Gothiam, quo tempore Romanorum Sylla potitus est principatum. Quem Dicineum suscipiens Buruista, dedit ei pene regiam potestatem; cuius consilio Gothi Germanorum terras, quas nunc Franci optinent, populati sunt.

Caesar uero, qui sibi primus omnium Romanum uindicauit imperium, et pene omnem mundum suae dici-
oni subegit omniaque regna perdomuit, adeo ut extra nostrum orbem Oceani sinu repositas insulas occuparet, et nec nomen Romanorum auditu qui nouerant, eos Romanis tributarios faceret, Gothos tamen, crebro pertemptans, nequiuit subicere. Gaius Tiberius iam tertius regnat Romanis; Gothi tamen suo regno incolumi perseuerant, quibus hoc erat salubre, hoc adcommodum, hoc uotium, ut, quidquid Dicineus eorum consiliarius praecepisset, hoc modis omnibus expetendum, hoc utile iudicantes, effectui manciparent. Qui cernens eorum animos sibi in omnibus oboedire et naturale eos habere ingenium, omnem pene philosophiam eos instruxit: erat namque huius rei magister peritus. Nam ethicam eos erudiens, barbaricos mores conpescuit; fysicam tradens, naturaliter propriis legibus uiuere fecit, quas usque nunc conscriptas belagines nuncupant; logicam instruens, rationis eos supra ceteras gentes fecit expertos; practicen ostendens, in bonis actibus conuersari suasit; theoreticen demonstrans, signorum duodecim et per ea planetarum cursus omnemque astronomiam contemplari edocuit, et quomodo lunaris orbis augmentum sustinet, aut patitur detrimentum, edixit, solisque globum igneum, quantum terreno orbe in mensura excedat, ostendit, aut quibus nominibus uel quibus signis in polo caeli uergente et reuergente trecentae quadraginta et sex stellae ab ortu in occasum praecipites ruant, exposuit. Qualis erat, rogo, uoluptas, ut uiri fortissimi, quando ab armis quantulumcumque uacassent, doctrinis philosophicis inbuebantur? Videres unum caeli positionem, alium herbarum fruticumque explorare naturas, istum lunae commoda incommodaque, illum solis

labores adtendere, et quomodo rotatu caeli raptus, retro reduci ad partes occiduas, qui ad orientalem plagam ire festinarit, ratione accepta quiescere.

Haec et alia nonnulla Dicineus Gothis sua peritia tradens, mirabilis apud eos enituit, ut non solum mediocribus, immo et regibus imperaret. Elegit namque ex eis tunc nobilissimos prudentioresque uiros, quos theologiam instruens, numina quaedam et sacella uenerari suasit, fecitque sacerdotes, nomen illis Pilleatorum contradens, ut reor, quia opertis capitibus tiaris, quos pilleos alio nomine nuncupamus, litabant; reliquam uero gentem Capillatos dicere iussit, quod nomen Gothi pro magno suscipientes adhuc hodie suis cantionibus reminiscunt.

Decedente uero Dicineo pene pari ueneratione habuerunt Comosicum, quia nec inparis erat sollertiae. Hic etenim et rex illis et pontifex ob suam peritiam habebatur et in summa iustitia populos iudicabat.

12.

Et hoc rebus excedente humanis, Coryllus rex Gothorum in regnum conscendit et per quadraginta annos in Dacia suis gentibus imperauit. Daciam dico antiquam, quam nunc Gepidarum populi possidere noscuntur. Quae patria in conspectu Moesiae sita trans Danubium, corona montium cingitur, duos tantum habens accessus, unum per Boutas (Pontes), alterum per Tapas. Hanc Gothiam, quam Daciam appellauere maiores, quae nunc, ut diximus, Gepidia dicitur, tunc ab oriente Roxolani, ab occasu Iazyges, a septentrione Sarmatae et Basternae, a meridie amnis Danubii terminabant. Nam Iazyges ab Roxolanis Aluta tantum fluuio segregantur. Et quia Danubii mentio facta est, non ab re iudico pauca de tali amne egregio indicare. Nam hic, in Alamannicis aruis exoriens, sexaginta a fonte suo usque ad ostia in Pontum mergentia, per mille ducentorum passuum milia hinc inde suscipiens flumina in modum spinae, quae costas ut cratem intexunt. Omnino amplissimus est, qui lingua Bessorum Hister uocatur, ducentis tantum pedibus in altum aquam in alueo habet profundam. Hic etenim amnis inter cetera

Iordanis.

flumina in magnum omnes superat praeter Nilum. Haec de Danubio dixisse sufficiat. Ad propositum uero, unde nos digressi sumus, iuuante domino redeamus.

13.

Longum namque post interuallum Domitiano imperatore regnante, eius auaritiam metuentes, foedus, quod dudum cum aliis principibus pepigerant, Gothi soluentes, ripam Danubii iam longe possessam ab imperio Romano, deletis militibus cum eorum ducibus uastauerunt. Cui provinciae tunc post Agrippam Oppius praeerat Sabinus, Gothis autem Dorpaneus principatum agebat, quando bello commisso Gothi, Romanos deuictos, Oppii Sabini caput abscisum, multa castella et ciuitates inuadentes de parte imperatoris publice depraedarunt. Qua necessitate suorum Domitianus cum omni uirtute sua Illyricum properauit, et totius pene rei publicae militibus ductore Fusco praelato cum lectissimis uiris amnem Danubii consertis nauibus ad instar pontis transmeare coegit super exercitum Dorpaneus. Tum Gothi haud segnes reperti arma capessunt, primoque conflictu mox Romanos deuincunt, Fuscoque duce extincto diuitias de castris militum spoliunt, magnaue potiti per loca uictoria, iam procures suos, quorum quasi fortuna uincebant, non puros homines, sed semideos, id est Ansis, uocauerunt. Quorum genealogiam ut paucis percurram, uel quis quo parente genitus est, aut unde origo coepta, ubi finem effecit, absque inuidia, qui legis, uera dicentem ausculta.

14.

Horum ergo heroum, ut ipsi suis in fabulis referunt, primus fuit Gaut, qui genuit Haimdal, Haimdal uero genuit Rigis, Rigis genuit eum, qui dictus est Amal, a quo et origo Amalorum decurrit. Qui Amal genuit Isarna, Isarna autem genuit Ostrogotha, Ostrogotha autem genuit Hunuin, Hunuin item genuit Athal, Athal genuit Athiulf [et Oduulf], Athiulf autem genuit Ansila et Ediulf, Vultuulf et Hermenerig, Vultuulf uero genuit Valarauans, Valarauans autem genuit Vinitharium, Vinitharius quo-

que genuit Vandalarium, Vandalarius genuit Thiudemer et Valamir et Vidimir; Thiudimir genuit Theodericum, Theodericus genuit Amalasuintham, Amalasuintha genuit Athalaricum et Mathesuintham de Eutharico uiro suo, cuius affinitas generis sic ad eam coniuncta est. Nam supra dictus Hermanaricus, filius Athiulf, genuit Hunimundum, Hunimundus autem genuit Thorismundum, Thorismund uero genuit Berimund, Berimund autem genuit Vitericum, Vitericus item genuit Eutharicum, qui coniunctus Amalasuinthae genuit Athalaricum et Mathesuintham, mortuoque in puerilibus annis Athalarico Mathesuinthae Vitigis est copulatus, de quo non suscepit liberum; adductique simul a Belesario Constantinopolim; et Vitigis rebus excedente humanis, Germanus patricius, fratrueis Iustiniani imperatoris, eam in conubio sumens, patriciam ordinari eam fecit. De qua et genuit filium, item Germanum nomine. Germano uero defuncto ipsa uidua perseuerare disponit. Quomodo autem aut qualiter regnum Amalorum destructum est, loco suo, si dominus iuuauerit, edicemus. Nunc autem ad id, unde digressum fecimus, redeamus, doceamusque, quomodo ordo gentis, unde agimus, cursus sui metam expleuit.

Ablauius enim historicus refert, quia ibi super limbum Ponti, ubi eos diximus in Scythia commanere, ibi pars eorum, qui orientalem plagam tenebant, eis praeerat Ostrogotha; utrum ab ipsius nomine, an a loco, id est orientales? dicti sunt Ostrogothae, residui uero Vese-gothae, id est a parte occidua. Et quidem iam superius diximus eos transito Danubio aliquantum temporis in Moesia Thraciaeque uixisse.

15.

Ex eorum reliquiis fuit et Maximinus, imperator post Alexandrum Mamaeae. Nam, ut dicit Symmachus in quinto suae historiae libro, Maximinus, inquires, Caesare mortuo Alexandro, ab exercitu effectus est imperator, ex infimis parentibus in Thracia natus, a patre Gotho nomine Micca, matre Halana, quae Ababa dicebatur. Is triennio regnans, dum in Christianos arma commoueret, imperium simul et uitam amisit. Nam hic Seuero im-

peratore regnante et natalem diem filii celebrante, post primam aetatem et rusticanam uitam de pascuis in militiam uenit. Princeps siquidem militares dederat ludos. Quod cernens Maximinus, quamuis semibarbarus adulescens, propositis praemiis patria lingua petit ab imperatore, ut sibi luctandi cum expertis militibus licentiam daret. Seuerus, admodum miratus magnitudinem formae (erat enim, ut fertur, statura eius procera ultra octo pedes) iussit eum cum lixis corporis nexu contendere, nequid a rudi homine militaribus uiris eueniret iniuriae. Tum Maximinus sedecim lixas tanta felicitate prostrauit, ut uincendo singulos nullam sibi requiem per intercapedinem temporis daret. Hic captis praemiis iussus in militiam mitti, primaque stipendia equestria fuere. Tertia post haec die, cum imperator prodiret ad campum, uidit eum exultantem more barbarico, iussitque tribuno, ut eum coercitum ad Romanam inbueret disciplinam. Ille uero, ubi de se intellexit principem loqui, accessit ad eum, equitantemque praeire pedibus coepit. Tum imperator equo uiolentum in cursum calcaribus incitato multos orbes huc atque illuc usque ad suam defatigationem uariis deflexibus impediuit ac deinde ait illi: 'Numquid uis post cursum, Thracisce, luctari?' Respondit: 'Quantum libet, imperator.' Ita Seuerus, ex equo desiliens, recentissimos militum cum eo decertare iussit. At ille septem ualentissimos iuuenes ad terram elisit, ita ut antea nihil per interualla respiraret, solusque a Caesare et argenteis praemiis et aureo torque donatus est; iussus deinde inter stipatores degere corporis principalis. Post haec sub Antonino Caracalla ordines duxit, ac saepe famam factis extendens, plures militiae gradus centuriatumque strenuitatis suae pretium tulit. Macrino tamen postea in regnum ingresso recusauit militiam pene triennio, tribunatusque habens honorem numquam se oculis Macrini optulit, indignum ducens eius imperium, quod perpetrato facinore fuerat acquisitum. Ad Eliogabalum dehinc quasi ad Antonini filium reuertens, tribunatum suum adiit, et post hunc sub Alexandro Mamaeae contra Parthos mirabiliter dimicauit. Eoque Mogontiaci militari tumultu occiso ipse exercitus electione absque senatus consulto

effectus est imperator, qui cuncta bona sua in persecuti-
one Christianorum malo uoto foedauit, occisusque Aquileia
a Pupieno, regnum reliquit Philippo. Quod nos idcirco
huic nostro opusculo de Symmachi historia mutauimus,
quatenus gentem, unde agimus, ostenderemus ad regni
Romani fastigium usque uenisse. Ceterum causa exigit,
ut ad id, unde digressi sumus, redeamus.

16.

Nam gens ista mirum in modum in ea parte, qua
uersabatur, id est Ponti in litore Scythiae soli, enituit,
sine dubio tanta spatia tenens terrarum, tot sinus maris,
tot fluminum cursus, sub cuius saepe dextera Vandalus
iacuit, stetit sub pretio Marcomannus, Quadorum princi-
pes in seruitutem redacti sunt. Philippo namque ante
dicto regnante Romanis, qui solus ante Constantinum
Christianus cum Philippo item filio fuit, cuius et se-
cundo anno regni Roma millesimum annum expleuit,
Gothi, ut adsolet, subtracta sibi stipendia sua aegre fe-
rentes, de amicis effecti sunt inimici. Nam quamuis re-
moti sub regibus uiuerent suis, rei publicae tamen Romanae
foederati erant, et annua munera percipiebant. Quid
multa? Transiens tunc Ostrogotha cum suis Danubium,
Moesiam Thraciasque uastauit. Ad quem rebellandum
Decius senator a Philippo dirigitur. Qui ueniens dum
Getis nihil praeualet, milites proprios exemptos a militia
fecit uitae priuatae degi, quasi eorum neglectu Gothi
Danubium transfretassent, factaque, ut putauit, in suis
uindicta ad Philippum reuertitur. Milites uero uidentes
se post tot labores militia pulsos, indignati ad Ostro-
gothae regis Gothorum auxilium confugerunt. Qui ex-
cipiens eos eorumque uerbis accensus, mox triginta milia
suorum armata producit ad bellum adhibitis sibi Tai-
falis et Astingis nonnullis, sed et Carporum tria milia,
genus hominum ad bella nimis expeditum, qui saepe
fuere Romanis infesti; quos tamen post haec imperante
Diocletiano et Maximiano Galerius Maximianus Caesar
deuicit et rei publicae Romanae subegit. His ergo addens
Gothos et Peucinos ab insula Peucis, quae inter ostia

Danubii Ponto mergentia iacet, Argathum et Gunthericum nobilissimos suae gentis ductores praefecit. Qui mox Danubium uadati et de secundo Moesiam populati, Marcianopolim, eiusdem patriae urbem famosam metropolim, agrediuntur, diuque obsessam accepta pecunia ab his, qui inerant, reliquere.

Et quia Marcianopolim nominauimus, libet aliqua de eius situ breuiter intimare. Nam hanc urbem Traianus imperator hac re, ut fertur, aedificauit, eo quod Marciae sororis suae puella, dum lauat in flumine illo, quod nimiae limpiditatis saporisque in media urbe oritur, Potami cognomento, exindeque uellet aquam haurire, casu uas aureum, quod ferebat, in profundum cecidit, metalli pondere praegrauatum, longeque post imis emersit; quod certe non erat usitatum, aut uacuum sorberi, aut certe semel uoratum undis respuentibus enatare. His Traianus sub admiratione compertis, fontique numinis quiddam inesse credens, conditam ciuitatem germanae suae in nomine Marcianopolim nuncupauit.

17.

Abhinc ergo, ut dicebamus, post longam obsidionem accepto praemio ditatus Geta recessit ad propria. Quem cernens Gepidarum natio subito ubique uincentem praedisque ditatum, inuidia ductus arma in parentes mouit. Quomodo uero Getae Gepidaeque sint parentes, si quaeris, paucis absoluam. Meminisse debes, me initio de Scandzae insulae gremio Gothos dixisse egressos cum Berice rege suo, tribus tantum nauibus uectos ad ripam Oceani ceterioris, id est Gothiscandza. Quarum trium una nauis, ut adsolet, tardius uecta, nomen genti fertur dedisse; nam lingua eorum pigra gepanta dicitur. Hinc factum est, ut paulatim et corrupte nomen eis ex conuicio nasceretur Gepidas. Nam sine dubio ex Gothorum prosapia et hi trahunt originem; sed quia, ut dixi, gepanta pigrum aliquid tardumque designat, pro graui tunc conuicio Gepidarum nomen exortum est, quod nec ipsud credo falsissimum. Sunt etenim tardioris ingenii et grauiiores corporum uelocitate. Hi ergo Gepidae, tacti inuidia,

dum spes is prouincia, commanerent in insula Vistlae amnis uadis circumacta, quam patrio sermone dicebant Gepidoios. Nunc eam, ut fertur, insulam gens Viuidaria incolit, ipsis ad meliores terras meantibus. Qui Viuidarii ex diuersis nationibus ac si in unum asylum collecti sunt, et gentem fecisse noscuntur. Ergo, ut dicebamus, Gepidarum rex Fastida, quietam gentem excitans, patrios fines per arma dilatauit. Nam Burgundzones pene usque ad internecionem deleuit, aliasque nonnullas gentes perdomuit. Gothos quoque male prouocans, consanguinitatis foedus prius inportuna concertatione uiolauit, superba admodum elatione iactatus, crescente populo dum terras coepit addere, incolas patrios reddidit rariores. Is ergo missis legatis ad Ostrogotham, cuius adhuc imperio tam Ostrogothae quam Vesegothae, id est utrique eiusdem gentis populi, subiacebant, inclusum se montium queritans asperitate, siluarumque densitate constrictum, unum poscit e duobus, ut aut bellum sibi aut locorum suorum spatia praepararet. Tunc Ostrogotha rex Gothorum, ut erat solidi animi, respondit legatis, bellum se quidem tale horrere, durumque fore et omnino scelestum armis configere cum propinquis, loca uero non cedere. Quid multa? Gepidas in bella inruunt, contra quos, ne minor iudicaretur, mouit et Ostrogotha procinctum, conueniuntque ad oppidum Galtis, iuxta quod currit fluuius Auha, ibique magna partium uirtute certatum est, quippe quos in se et armorum et pugnandi similitudo commouerat; sed causa melior uiuacitasque ingenii iuuit Gothos. Inclinata denique parte Gepidarum proelium nox diremit. Tunc relictis suorum strage Fastida rex Gepidarum properauit ad patriam, tam pudendis obprobriis humiliatus, quam fuerat elationibus erectus. Redeunt uictores Gothi, Gepidarum discessione contenti, suaque in patria feliciter in pace uersantur, usque dum eorum praeuius existeret Ostrogotha.

18.

Pos cuius decessum Cniua exercitum diuidens in duas partes, nonnullos ad uastandum Moesiam dirigit, sciens eam negligentibus principibus defensoribus desti-

tutam; ipse uero cum LXX milibus ad Euscesium, id est Nouas, conscendit. Vnde a Gallo duce remotus, Nicopolim accedit, quae iuxta Iatrum fluuium est constituta notissima, quam deuictis Sarmatis Traianus et fabricauit et appellauit Victoriae ciuitatem. Vbi Decio superueniente imperatore tandem Cniua in Emi partibus, quae non longe aberant, secessit, inde apparatu disposito Philippopolim ire festinans. Cuius secessum Decius imperator cognoscens, et ipsius urbi ferre subsidium gestiens, iugo Emi montis transacto ad Beroeam uenit. Ibique dum equos exercitumque lassum refoueret, ilico Cniua cum Gothis in modum fulminis ruit, uastatoque Romano exercitu imperatorem cum pauculis, qui fugere quierant, ad Eusciam rursus trans Alpes in Moesiam proturbauit, ubi tunc Gallus dux limitis cum plurima manu bellantium morabatur; collectoque tam exinde quam de Eusco exercitu, futuri belli se parat in aciem. Cniua uero diu obsessam inuadit Philippopolim, praedaeque potitus, Priscum ducem, qui inerat, sibi foederauit, quasi cum Decio pugnaturum. Venientesque ad conflictum, ilico Decii filium sagitta saucium crudeli funere confodiunt. Quod pater animaduertens, licet ad confortandos animos militum fertur dixisse: 'Nemo tristetur, perditio unius militis non est rei publicae deminutio', tamen paterno affectu non ferens, hostes inuadit, aut mortem aut ultionem fili exposcens, ueniensque ad Abritto Moesiae ciuitatem circumseptus a Gothis et ipse extinguitur, imperii finem uitaeque terminum faciens. Qui locus hodieque Decii ara dicitur, eo quod ibi ante pugnam mirabiliter idolis immolasset.

19.

Defuncto tunc Decio Gallus et Volusianus regnum potiti sunt Romanorum, quando et pestilens morbus, pene isti necessitati consimilis, quod nos ante hos nouem annos experti sumus, faciem totius orbis foedauit, supra modum tamen Alexandriam totiusque Aegypti loca deuastans, Dionysio historico super hanc cladem lacrimabiliter exponente, quod et noster conscribit uenerabilis martyr Christi et episcopus Cyprianus, in libro, cuius titulus est de morta-

litate. Tunc et Emilianus quidam, Gothis saepe ob principum negligentiam Moesiam deuastantibus, ut uidit licere, nec a quoquam sine magno rei publicae dispendio remoueri, similiter suae fortunae arbitratus posse uenire, tyrannidem in Moesia arripuit, omnique manu militari ascita coepit urbes et populos deuastare. Contra quem intra paucos menses dum multitudo apparatus adcreveret, non minimum incommodum rei publicae parturiuit; qui tamen in ipso pene nefario conatus sui initio extinctus, et uitam et imperium, quod inhiabat, amisit. Supra dicti uero Gallus et Volusianus imperatores, quamuis uix biennio in imperio perseuerantes, ab hac luce migrarunt, tamen ipsud biennium, quod affuerunt, ubique pacati, ubique regnauerunt gratiosi, praeter quod unum eorum fortunae reputatum est, id est generalis morbus, sed hoc ab imperitis et calumniatoribus, qui uitam solent aliorum dente maledico lacerare. Hi ergo, mox imperium adepti sunt, foedus cum gente pepigerunt Gothorum, et nec longo interuallo utrisque regibus occumbentibus Gallienus arripuit principatum.

20.

Quo in omni lasciuiâ resoluto Respa et Vedugo Thuruardque duces Gothorum sumptis nauibus Asiam transierunt, fretum Hellespontiacum transuecti, ubi multas eius prouinciae ciuitates populas, opinatissimum illud Ephesiae Dianae templum, quod dudum dixeramus Amazonas condidisse, igni succendunt. Partibusque Bithiniae delati, Chalcedonam subuerterunt, quam post Cornelius Auitus aliqua parte reparauit, quae hodieque, quamuis regiae urbis uicinitate congaudeat, signa tamen ruinarum suarum aliquanta ad indicium retinet posteritatis. Hac ergo felicitate Gothi, qua intrauerant partibus Asiae, praedas spoliaque potiti, Hellespontiacum fretum retranseunt, uastantes in itinere suo Troiam Iliumque, quae uix a bello illo Agamemnoniaco aliquantulum se reparantes, rursus hostili mucrone deletae sunt. Post Asiae ergo tale excidium Thracia eorum experta est feritatem. Nam ibi ad radices Emi montis et mari uicinam Anchialos ciuitatem adgressi mox adeunt, urbem, quam dudum

Sardanapalus rex Parthorum inter limbum maris et Emi radices locasset. Ibi ergo multis feruntur mansisse diebus, aquarum calidarum delectati lauacris, quae a duodecimo miliario Anchialitanae ciuitatis sunt sitae, ab imo sui fontis ignei scaturrientes, et inter reliqua totius mundi thermarum innumerabilium loca omnino praecipuae et ad sanitatem infirmorum efficacissimae.

21.

Exinde ergo ad proprias sedes regressi, post haec a Maximiano imperatore dicuntur in auxilium Romanorum contra Parthos rogati, ubi omnino datis auxiliariis fideliter decertati sunt. Sed postquam Caesar Maximianus pene cum eorum solacio Narseum regem Persarum, Saporis Magni nepotem, fugasset, eiusque omnes opes simulque uxores et filios depraedasset, Achillemque in Alexandria Diocletianus superasset, et Maximianus Herculus in Africa Quinquegentianos adtriuisset, pacem rei publicae nacti coeperunt quasi Gothos neglegere. Nam sine ipsis dudum contra quasuis gentes Romanus exercitus difficile decertatus est. Apparet namque frequenter, quomodo inuitabantur, sicut et sub Constantino rogati sunt, et contra cognatum eius Licinium arma tulerunt, eumque deuictum et in Thessalonica clausum, priuatum ab imperio Constantini uictoris gladio trucidarunt. Nam et ut famosissimam et Romae aemulam in suo nomine conderet ciuitatem, Gothorum interfuit operatio, qui foedere inito cum imperatore quadraginta suorum milia illi in solacium contra gentes uarias optulerunt; quorum et numerus et militia usque ad praesens in re publica nominatur, id est Foederati. Tunc etenim sub Ariarici et Aorici regum suorum florebat imperio. Post quorum decessum successor regni extitit Geberich, uirtutis et nobilitatis eximius.

22.

Nam hic, Hilderich patre natus, auo Ouida, proauo Nidada, gloriam generis sui factis illustribus exaequauit, primitias regni sui mox in Vandalicam gentem extendere cupiens contra Visimar eorum regem, qui Asdingorum

stirpe, quae inter eos eminet genusque indicat bellicosissimum, Dexippo historico referente, qui eos ab Oceano ad nostrum limitem uix in anni spatio peruenisse testatur prae nimia terrarum immensitate. Quo tempore erant in eo loco manentes, ubi nunc Gepidas sedent, iuxta flumina Marisia, Miliare et Gilpil, et Grisia, qui omnes supra dictos excedit. Erat namque illis tunc ab oriente Gothus, ab occidente Marcomanus, a septentrione Hermundulus, a meridie Hister, qui et Danubius dicitur. Hic ergo Vandalis commorantibus bellum indictum est a Geberich rege Gothorum ad litus praedicti amnis Marisiae, ubi nec diu certatum est ex aequali, sed mox ipse rex Vandalorum Visimar magna cum parte gentis suae prosternitur. Geberich uero Gothorum ductor eximius superatis depraedatisque Vandalis ad propria loca, unde exierat, remeavit. Tunc perpauci Vandali, qui euasissent, collecta inbellium suorum manu infortunatam patriam relinquentes, Pannoniam sibi a Constantino principe petierunt, ibique per LX annos plus minus sedibus locatis, imperatorum decretis ut incolae famularunt. Vnde iam post longum ab Stilicone magistro militum et exconsule atque patricio inuitati, Gallias occupauerunt, ubi finitimos depraedantes non adeo fixas sedes habuerunt.

23.

Nam Gothorum rege Geberich rebus humanis excedente post temporis aliquod Hermanaricus, nobilissimus Amalorum, in regno successit, qui multas et bellicosissimas arctoi gentes perdomuit, suisque parere legibus fecit. Quem merito nonnulli Alexandro Magno comparauere maiores. Habebat siquidem quos domuerat, Golthescythas, Thiudos, Inaunxis, Vasinabroncas, Merens, Mordens, Rimniscans, Rogans, Tadzans, Athaul, Nauego, Bubenegas, Coldas. Sed cum tantorum seruitio clarus haberetur, non passus est nisi et gentem Herulorum, quibus praeerat Halaricus, magna ex parte trucidatam reliquam suae subigeret dicioni. Nam praedicta gens, Ablauio historico referente, iuxta Meotidas paludes inhabitans in locis stagnantibus, quae Graeci ἔλη uocant, Eruli nominati sunt, gens quantum uelox, eo amplius superbissima. Nulla si-

quidem erat tunc gens, quae non leuem armaturam in acie sua ex ipsis eligeret. Sed quamuis uelocitas eorum ab aliis crebro bellantibus euocaretur, Gothorum tamen stabilitati subiacuit et tarditati, fecitque causa fortunae, ut et ipsi inter reliquas gentes Getarum regi Hermanaricho seruirent. Post Herulorum caedem item Hermanaricus in Venthos arma commouit, qui, quamuis armis despecti, sed numerositate pollentes, primum resistere conabantur. Sed nihil ualet multitudo in bello, praesertim ubi et deus permittit, et multitudo armata aduenerit. Nam hi, ut in initio expositionis uel catalogo gentium dicere coepimus, ab una stirpe exorti, tria nunc nomina ediderunt, id est Venethi, Antes, Sclaueni; qui quamuis nunc ita facientibus peccatis nostris ubique desaeuiunt, tamen tunc omnes Hermanarici imperiis seruierunt. Aistorum quoque similiter nationem, qui longissimam ripam Oceani Germanici insident, idem ipse prudentia et uirtute subegit, omnibusque Scythiae et Germaniae nationibus ac si propriis laboribus imperauit.

24.

Post autem non longi temporis interuallum, ut refert Orosius, Hunorum gens omni ferocitate atrocior exarsit in Gothos. Nam hos, ut refert antiquitas, ita extitisse comperimus. Filimer rex Gothorum et Gundarici Magni filius, qui post egressum Scandzae insulae iam quinto loco tenens principatum Getarum, qui et terras Scythicas cum sua gente introisse superius a nobis dictus est, repperit in populo suo quasdam magas mulieres, quas patrio sermone Halibrunas is ipse cognominat, easque habens suspectas, de medio sui proturbat, longeque ab exercitu suo fugatas in solitudine, coegit errare. Quas spiritus immundi per heremum uagantes dum uidissent et earum se complexibus in coitu miscuissent, genus hoc ferocissimum ediderunt, quod fuit primum inter paludes, minutum, tetrum atque exile, quasi hominum genus, nec alia uoce notum, nisi quod humani sermonis imaginem adsignabat. Tali igitur Huni stirpe creati, Gothorum finibus aduenerunt. Quorum natio saeua, ut Priscus historicus refert, Meotida palude ulteriore ripa insidens, uenatione

tantum nec alio labore experta, nisi quod, postquam creuisset in populos, fraudibus et rapinis uicinarum gentium quietem conturbans. Huius ergo gentis, ut adsolet, uenatores, dum in interioris Meotidae ripam uenationes inquirerent, animaduertunt, quomodo ex inprouiso cerua se illis optulit, ingressaque paludem nunc progrediens, nunc subsistens, indicem uiae se tribuit. Quam secuti uenatores paludem Meotidam, quam inuiam ut pelagus aestimabant, pedibus transierunt. Mox quoque Scythica terra ignotis apparuit, cerua disparuit. Quod, credo, spiritus illi, unde progeniem trahunt, ad Scytharum inuidiam egerunt. Illi uero, qui praeter Meotidam alium mundum esse penitus ignorabant, admiratione ducti terrae Scythicae, et, ut sunt sollertes, iter illud nulli ante aetati notissimum diuinitus sibi ostensum rati, ad suos redeunt, rei gestum edocent, Scythiam laudant, persuasaeque gente sua uia, quam cerua indice didicerant, ad Scythiam properant, et quantoscumque obuios in ingressu Scytharum habuerunt, litauere uictoriae, reliquos perdomitos subegerunt. Nam mox ingentem illam paludem transierunt, ilico Alpidzuros, Alcidzuros, Itimaros, Tuncarsos et Boiscos, qui ripae istius Scythiae insidebant, quasi quidam turbo gentium rapuerunt. Halanos quoque pugna sibi pares, sed humanitate, uictu formaque dissimiles, frequenti certamine fatigantes, subiugauerunt. Nam et quos bello forsitan minime superabant, uultus sui terrore nimium pauorem ingerentes, terribilitate fugabant, eo quod erat eis species pauendae nigredinis, et uelut quaedam, si dici fas est, informis offa, non facies, habensque magis puncta, quam lumina. Quorum animi fiduciam toruus prodit aspectus, qui etiam in pignora sua primo die nata desaeuiunt. Nam maribus ferro genas secant, ut, antequam lactis nutrimenta percipiant, uulneris cogantur subire tolerantiam. Hinc inberbes senescunt et sine uenustate efebi sunt, quia facies ferro sulcata tempestiuam pilorum gratiam cicatrice absumit. Exigui quidem forma, sed argutis motibus expediti et ad equitandum promptissimi; scapulis latis, et ad arcus sagittasque parati, firmis ceruicibus et superbia semper erectis. Hi ergo sub hominum figura uiuunt beluina saeuitia. Quod genus expeditissi-

mum multarumque nationum grassatorem Getae ut uiderunt, pauescunt suoque cum rege deliberant, qualiter tali se hoste subducant. Nam Hermanaricus rex Gothorum licet, ut superius retulimus, multarum gentium extiterit triumphator, de Hunorum tamen aduentu dum cogitat, Rosomonorum gens infida, quae tunc inter alias illi famulatum exhibebat, tali eum nanciscitur occasione decipere. Dum enim quandam mulierem, Suanibildam nomine, ex gente memorata pro mariti fraudulento discessu rex furore commotus equis ferocibus inligatam incitatisque cursibus per diuersa diuelli praecepisset, fratres eius Sarus et Ammius germanae obitum uindicantes, Hermanarici latus ferro petierunt; quo uulnere saucius, aegram uitam corporis inbecillitate contraxit. Quam aduersam eius ualitudinem captans Balamber rex Hunorum in Ostrogotharum partem mouit procinctum, a quorum societate iam Vesegothae quadam inter se contentione seiuncti habebantur. Inter haec Hermanaricus tam uulneris dolorem, quam etiam Hunorum incursiones non ferens, grandaeuus et plenus dierum centesimo decimo anno uitae suae defunctus est. Cuius mortis occasio dedit Hunis praeualere in Gothis illis, quos dixeramus orientali plaga sedere et Ostrogothas nuncupari.

25.

Vesegothae, id est illi alii eorum socii et occidui soli cultores, metu parentum exterriti, quidnam de se propter gentem Hunorum deliberarent, ambigebant, diuque cogitantes tandem communi placito legatos in Romaniam direxerunt ad Valentem imperatorem, fratrem Valentiniani imperatoris senioris, ut, partem Thraciae siue Moesiae si illis traderet ad colendum, eius se legibus eiusque uiuere imperiis subderent. Et, ut fides uberius haberetur, promittunt se, si doctores linguae suae donauerit, fieri Christianos. Quo Valens comperto mox gratulabundus annuit, quod ultro petere uoluisset, susceptosque in partibus Moesiae Getas quasi murum regni sui contra ceteras statuit gentes. Et quia tunc Valens imperator, Arrianorum perfidia saucius,strarum partium omnes ecclesias obturasset, suae partis fautores ad

illos dirigit praedicatores, qui uenientes rudibus et ignaris ilico perfidiae suae uirus infundunt. Sicque Vesegothae a Valente imperatore Arriani potius, quam Christiani effecti. De cetero tam Ostrogothis quam Gepidis parentibus suis, pro affectionis gratia euangelizantes et huius perfidiae culturam edocentes, omnem ubique linguae huius nationem ad culturam huius sectae inuitauerunt. Ipsi quoque, ut dictum est, Danubium transmeantes, Daciam ripensem, Moesiam, Thraciasque permissu principis insederunt.

26.

Quibus euenit, ut adsolet genti necdum bene loco fundatae, penuria famis, coeperuntque primates eorum et duces, qui regum uice illis praeerant, id est Fritigernus, Alatheus et Safrac, exercitus inopiam condolere, negotiationem a Lupicino Maximoque Romanorum ducibus expetere. Verum quid non auri sacra fames compellit adquiescere? Coeperunt duces auaritia compellente non solum ouium bouumque carnes, uerum etiam canum et immundorum animalium morticina eis pro magno contradere, adeo, ut quodlibet mancipium in uno pane aut decem libras carne mercarentur. Sed iam mancipiis et suppellectili deficientibus filios eorum auarus mercator uictus necessitate exposcit. Haud enim secus parentes faciunt, saluti suorum pignorum prouidentes: faciliusque deliberant ingenuitatem perire, quam uitam, dum misericorditer alendus quis uenditur, quam moriturus seruatur. Contigit etenim illo sub tempore aerumnoso, Lupicinus ut ductor Romanorum Fritigernum Gothorum regulum in conuiuio inuitaret, dolumque ei, ut post exitus docuit, moliretur; sed Fritigernus doli nescius, cum paucorum comitatu ad conuiuium ueniens, dum intus in praetorio epularetur, clamorem miserorum morientium audiret. Nam in alia parte socios eius reclusos dum milites ducis sui iussu trucidare conarentur, uox morientium duriter emissa iam suspectis auribus intonaui, ilico apertum dolum cognoscens Fritigernus, euaginato gladio e conuiuio non sine magna temeritate uelocitateque egreditur, suosque socios ab imminente morte ereptos ad necem Romanorum insti-

gat. Qui nanti occasionem uotiuam elegerunt uiri fortissimi in bello magis, quam in fame deficere, et ilico in ducum Lupicini et Maximi armantur occisionem. Illa namque dies Gothorum famem Romanorumque securitatem ademit, coeperuntque Gothi iam non ut aduenae et peregrini, sed ut ciues et domini possessoribus imperare, totasque partes septentrionales usque ad Danubium suo iure tenere. Quod comperiens in Antiochia Valens imperator, mox armato exercitu in Thraciarum partes egreditur; ubi lacrimabili bello commisso, uincens Gothos, in quoddam praedium iuxta Adrianopolim saucius ipse fugiens, ignorantibusque, quod imperator in tam uili casula delitesceret, Gothos, igneque, ut adsolet saeuiente inimico, supposito, cum regali pompa crematus est, haud secus quam dei prorsus iudicio, ut ab ipsis igni conbureretur, quos ipse ueram fidem petentibus in perfidiam declinasset ignemque caritatis ad gehennae ignem detorsisset. Quo tempore Vesegothae Thracias Daciamque ripensem post tanti gloriam tropaei, tamquam solum genitale potiti, coeperunt incolere.

27.

Sed Theodosio ab Spania [Gratianus imperator] electo et in orientali principatu loco Valentis patrum subrogato, militarique disciplina mox in meliorem statum reposita, ignauiam priorum principum et desidiam exclusam Gothus ut sensit, pertimuit. Nam imperator acri omnino ingenio uirtuteque et consilio clarus, praeceptorum seueritate et liberalitate blanditiaque sua remissum exercitum ad fortia prouocauit. At uero ubi milites principe meliore notato fiduciam acceperunt, Gothos impetere temptant, eosque Thraciae finibus pellunt. Sed Theodosio principe pene tunc usque ad desperationem aegrotante datur iterum Gothos audacia, diuisoque exercitu Fritiger-nus ad Thessaliam praedandam, Epiros et Achaiam digressus est, Alatheus uero et Safrac cum residuis copiis Pannoniam petierunt. Quod cum Gratianus imperator, qui tunc Roma in Gallias ob incursionem Vandalorum recesserat, comperisset, quia Theodosio fatali desperationi succumbente Gothi magis saeuirent, mox ad eos collecto

Page Missing in Original Volume

Page Missing in Original Volume

30.

Verum enim uero, cum in eius uicinitate Vesegotharum applicuisset exercitus et ad Honorium imperatorem, qui intus residebat, legationem misisset, quatenus si permitteret, ut Gothi pacati in Italia residerent, sic eos cum Romanorum populo uiuere, ut una gens utraque credi posset, sin autem aliter, bellando quis quem ualebat expellere, et iam securus qui uictor existeret imperaret, Honorius imperator utramque pollicitationem formidans, suoque cum senatu inuito consilio, quomodo eos fines Italos expelleret, deliberabat. Cui ad postremum sententia sedit, quatenus prouincias longe positas, id est Gallias Spaniasque, quas pene iam perdidisset, Gizericique eas Vandalorum regis uastaret inruptio, si ualeret, Halaricus sua cum gente sibi tamquam lares proprios uindicaret, donatione sacro oraculo confirmata. Consentiunt Gothi hac ordinatione, et ad patriam sibi traditam proficiscuntur. Post quorum discessum nec quicquam mali in Italia perpetrato Stilico patricius et socer Honorii imperatoris (nam utramque eius filiam, id est Mariam et Thermantiam, sibi princeps unam post unam conso-cians, utramque uirginem et intactam deus ab hac luce uocauit). Hic ergo Stilico ad Pollentiam ciuitatem in Alpes Cottiarum locatam dolose accedens, nihilque mali suspicantibus Gothis ad necem totius Italiae suamque deformitatem ruit in bellum. Quem ex inproviso Gothi cernentes, primum perterriti sunt, sed mox recollectis animis et, ut solebant, hortatibus excitati omnem pene exercitum Stiliconis in fugam conuersum usque ad internecionem deiciunt, furibundoque animo arreptum iter deserunt, et in Liguriam post se, unde iam transierant, reuertuntur; eamque praedis spoliisque potiti Emiliam pari tenore deuastant, Flaminiaeque aggerem inter Picenum et Tusciam usque ad urbem Romam discurrentes, quidquid in utrumque latus fuit, in praeda diripiunt. Ad postremum Romam ingressi, Halarico iubente spoliant tantum, non autem, ut solent gentes, ignem supponunt, nec locis sanctorum in aliquo penitus iniuriam inrogare patiuntur. Exindeque egressi, per Campaniam et Lucaniam simili clade peracta Brittos accesserunt; ubi diu residentes, ad Sici-

liam et exinde ad Africae terras ire deliberant. Bryt-
torum siquidem regio in extremis Italiae finibus australi
interiacens parti (angulus eius Appennini montis initium
facit) Adriaeque pelagus uelut lingua porrecta a Tyrreno
aestu seiungens, nomen quondam a Bryttia sortitur regina.
Ibi ergo ueniens Alaricus rex Vesegotharum cum opibus
totius Italiae, quas in praeda diripuerat, exinde, ut dictum
est, per Siciliam ad Africam quietam patriam transire
disponit. Cuius, quia non est liberum, quodcumque homo
sine nutu dei disposuerit, fretus ille horribilis aliquantas
naues submersit, plurimas conturbauit. Qua aduersi-
tate depulsus Halaricus, dum secum, quid ageret, deli-
beraret, subito inmaturna morte praeuentus, rebus humanis
excessit. Quem nimia sui dilectione lugentes, Basento
amne iuxta Consentinam ciuitatem de alueo suo diriuato
(nam hic fluuius a pede montis iuxta urbem dilapsus fluit
unda salutifera) huius ergo in medio aluei collecta capti-
uorum agmina sepulturae locum effodiunt, in cuius foueae
gremium Halaricum cum multis opibus obruunt, rursusque
aquas in suum alueum reducentes, et ne a quoquam
quandoque locus cognosceretur, fossores omnes intereme-
runt, regnumque Vesegotharum Atauulfo eius consangu-
ineo et forma menteque conspicuo, tradunt; nam erat
quamuis non adeo proceritate staturae formatus, quantum
pulchritudine corporis uultuque decorus.

31.

Qui suscepto regno reuertens iterum ad Romam, si-
quid primum remanserat, more locustarum erasit, nec
tantum priuatis diuitiis Italiam spolians, immo et publicis,
imperatore Honorio nihil resistere praeualente, cuius et
germanam Placidiam, Theodosii imperatoris ex altera
uxore filiam, ab urbe captiuam abduxit. Quam tamen
ob generis nobilitatem formaeque pulchritudinem et in-
tegritatem castitatis adtendens, in Foro Iulii, Emiliae ci-
uitate, suo matrimonio legitime copulauit, ut gentes hac
societate comperta quasi adunata Gothi re publica effi-
cacius terrerentur, Honoriumque Augustum, quamuis
opibus exhaustum, tamen iam quasi cognatum grato animo
derelinquens, Gallias tendit. Vbi cum aduenisset, uicinae

gentes perterritae in suis se coeperunt finibus continere, quae dudum crudeliter Gallias infestassent, tam Franci quam Burgundiones. Nam Vandali uel Alani, quos superius diximus, permissu principum Romanorum utraque Pannonia resedere, nec ibi sibi metu Gothorum arbitantes tutum fore, si reuerterentur, ad Gallias transierunt. Sed mox a Galliis, quas ante non multum tempus occupassent, fugientes, Spanias secesserunt, adhuc memores ex relatione maiorum suorum, quid dudum Geberich Gothorum rex genti suae praestitisset incommodi, uel quomodo eos uirtute sua patrio solo expulisset. Tali ergo casu Galliae Ataulfo patuere uenienti. Confirmato ergo Gothus regno in Galliis Spanorum casu coepit dolere, eosque deliberans a Vandalorum incursibus eripere, suis opibus Barcilonae cum certis fidelibus derelictis plebeque inbelle, interiores Spanias introiuit, ubi saepe cum Vandalis decertans, tertio anno, postquam Gallias Spaniasque domuisset, occubuit gladio ilia perforatus Eueruulfi, de cuius solitus erat ridere statura. Post cuius mortem Segericus rex constituitur, sed et ipse suorum fraude peremptus ocus regnum cum uita reliquit.

32.

Dehinc iam quartus ab Alarico rex constituitur Valia, nimis destitutus et prudens. Contra quem Honorius imperator Constantium, uirum industria militari pollentem multisque proeliis gloriosum, cum exercitu dirigens, ueritus, ne foedus dudum cum Ataulfo initum ipse turbaret, et aliquas rursus in re publica insidias moliretur uicinis sibi gentibus expulsis, simulque desiderans germanam suam Placidiam subiectionis obprobrio liberare, paciscens cum Constantio, ut, aut bello aut pace uel quoquo modo si eam potuisset ad suum regnum reducere, ei eam in matrimonio sociaret. Quo placito Constantius ouans cum copia armatorum et pene iam regio apparatu Spanias petit. Cui Vallia rex Gothorum non cum minori procinctu ad claustra Pyrenaei occurrit; ubi ab utraque parte legatione directa ita conuenit pacisci, ut Placidiam sororem principis redderet, suaeque solacia Romanae rei publicae, ubi usus exegerit, non denegaret. Eo namque

U O F M

tempore Constantinus quidam apud Gallias inuadens imperium, filium suum Constantem ex monacho fecerat Caesarem; sed non diu tenens regnum praesumptum, mox foederatis Gothis Romanisque ipse occiditur Arelato, filius uero eius Vienna. Post quos item Iouinus ac Sebastianus pari temeritate rem publicam occupandam existimantes, pari exitio perierunt. Nam duodecimo anno regni Valiae, quando et Huni post pene quinquaginta annos inuasam Pannoniam a Romanis et Gothis expulsi sunt, uidens Valia Vandalos in suos fines, id est Spaniae solum, audaci temeritate ab interioribus partibus Galliciae, ubi eos fugauerat dudum Atauulfus, egressos cuncta in praedas uastare, eo fere tempore, quo Hierius et Arda-bures consules processissent, nec mora, mox contra eos mouit exercitum.

33.

Sed Gyzericus rex Vandalorum iam a Bonifatio in Africam inuitatur, qui Valentiniano principi ueniens in offensam, non aliter se quam malo rei publicae potuit uindicare. Is ergo suis precibus eos inuitans, per tractum angustiarum, qui dicitur fretus Gaditanus et uix septem milibus Africam ab Spaniis diuidit, ostiumque maris Tyrreni in Oceani aestum egeritur, transposuit. Erat namque Gyzericus iam Romanorum clade in orbe notissimus, statura mediocris, et equi casu claudicans, animo profundus, sermone rarus, luxoriae contemptor, ira turbidus, habendi cupidus, ad sollicitandas gentes prouidentissimus, semina contentionum iacere, odia miscere paratus. Talis Africae rem publicam precibus Bonifatii, ut diximus, inuitatus, intrauit, ubi a diuinitate, ut fertur, accepta auctoritate diu regnans, ante obitum suum filiorum agmine accito ordinauit, ne inter ipsos de regni ambitione contentio esset, sed ordine quisque et gradu suo, alii si superuieret, id est, seniori suo fieret sequens successor, et rursus ei posterior eius. Quod obseruantes per annorum multorum spatia, regnum feliciter possederunt, nec, ut in reliquis gentibus adsolet, intestino bello foedati sunt, suoque ordine unus post unum regnum excipiens, in pace populis imperauit. Quorum ordo iste ac successio fuit:

NOU

primus Gyzericus, qui pater et dominus, sequens Hunericus, tertius Gunthamundus, quartus Thrasamundus, quintus Hilderich. Quem malo gentis suae Gelimer, inmemor atavi praeceptorum, de regno eiectum et interemptum tyrannidem praesumpsit; sed non ei cessit inpune, quod fecerat. Nam mox Iustiniani imperatoris ultio in eum apparuit, et cum omne genere suo opibusque, quibus more praedonis incubabat, Constantinopolim delatus per uirum gloriosissimum Belesarium, magistrum militum orientalem, exconsulem ordinarium atque patricium, magnum in circo populo spectaculum fuit, seramque sui paenitudinem gerens, cum se uideret de fastigio regali deiectum, priuatae uitae, cui noluit famulari, redactus occubuit. Sic Africa, quae in diuisione orbis terrarum tertia pars mundi describitur, centesimo fere anno a Vandalico iugo erepta, in libertatem reuocata est regni Romani, et quae dudum ignauis dominis, ducibus infidelibus, a rei publicae Romanae corpore gentilis manus abstulerat, a sollerti domino et fideli ductore nunc reuocata hodieque congaudet. Quamuis et post haec aliquantulum intestino proelio Maurorumque infidelitate adtritum sese lamentauerit, tamen triumphus Iustiniani imperatoris a deo sibi donatus, quod inchoauerat, ad pacem usque perduxit. Sed nobis quid opus est, unde res non exigit, dicere? Ad propositum redeamus. Vallia siquidem, rex Gothorum, adeo cum suis in Vandalos saeuiebat, ut uoluisset eos etiam in Africa persequi, nisi eum casus, qui dudum Alarico in Africam tendenti contigerat, reuocasset. Nobilitatus namque intra Spanias incruentaque uictoria potitus, Tolosam reuertitur, Romano imperio fugatis hostibus aliquantas prouincias, quod promiserat, derelinquens, sibi aduersa post longum ualitudine superueniente rebus humanis excessit, eo uidelicet tempore, quo Beremud, Thorismundo patre progenitus, de quo in catalogo Amalorum familiae superius diximus, cum filio Vitiricho ab Ostrogothis, qui adhuc in Scythiae terris Hunorum oppressionibus subiacebant, ad Vesegotharum regnum migravit. Conscius enim uirtutis et generis nobilitate facilius sibi credens principatum a parentibus deferri, quem heredem regum constabat esse multorum. Quis namque de Amalo dubitaret, si

uacasset eligere? Sed nec ipse adeo uoluit, quis esset, ostendere. Et illi iam post mortem Valliae Theoderichum ei dederant successorem, ad quem ueniens Beremud, animi pondere, quo ualebat eximio, generis sui amplitudinem commoda taciturnitate suppressit, sciens regnantibus semper regali stirpe genitos esse suspectos. Passus est ergo ignorari, ne faceret ordinata confundi. Susceptusque cum filio suo a rege Theodoricho honorifice nimis, adeo ut nec consilio suo expertem, nec conuiuio faceret alienum, non tamen pro generis nobilitate, quam ignorabat, sed pro animi fortitudine et robore mentis, quem non poterat occultare.

34.

Quid plurimum? Defuncto Vallia, ut superius quod diximus, repetamus, qui parum fuerat felix Gallis, prosperrimus feliciorque Theodorichus successit in regno, homo summa moderatione compositus, animi corporisque utilitate habundus. Contra quem Theodosio et Festo consulibus pace rupta Romani Hunis auxiliaribus secum iunctis in Gallias arma mouerunt. Turbauerat namque eos Gothorum foederatorum manus, qui cum Gaina comite Constantinopolim efferasset. Aetius ergo patricius tunc praeerat militibus, fortissimorum Moesium stirpe progenitus in Dorostora ciuitate a patre Gaudentio, labores bellicos tolerans, rei publicae Romanae singulariter natus, qui superbiam Suauorum Francorumque barbariem immensis caedibus seruire Romano imperio coegisset. Hunis quoque auxiliaribus Litorio ductante, contra Gothos Romanus exercitus mouit procinctum, diuque ex utraque parte acies ordinatae, cum utrique fortes et neuter infirmior esset, datis dextris in pristinam concordiam redierunt, foedusque firmatum ab alterutro fida pace peracta, recessit uterque. Qua pace Attila Hunorum omnium dominus et paene totius Scythiae gentium solus in mundo regnator, qui erat famosa inter omnes gentes claritate mirabilis. Ad quem in legationem se missum a Theodosio iuniore Priscus historicus tali uoce inter alia refert: 'Ingentia siquidem flumina, id est Tisia, Tibisiaque et Dricca transeuntes uenimus in locum illum, ubi dudum

Vidigoia, Gothorum fortissimus, Sarmatum dolo occubuit. Indeque non longe ad uicum, in quo rex Attila morabatur, accessimus, uicum inquam, ad instar ciuitatis amplissimae, in quo lignea moenia ex tabulis nitentibus fabricata repperimus, quarum compago ita solidum mentiebatur, ut uix ab intento posset iunctura tabularum comprehendi. Videres triclinia ambitu prolixiore distenta porticusque in omni decore dispositos. Area uero curtis ingenti ambitu cingebatur, ut amplitudo ipsa regiam aulam ostenderet. Hae sedes erant Attilae regis barbariem totam tenentis; haec captis ciuitatibus habitacula praeponebat.'

35.

Is namque Attila patre genitus Munduco, cuius fuere germani Octar et Roas, qui ante Attilam regnum tenuisse narrantur, quamuis non omnino cunctorum, quorum ipse. Post quorum obitum cum Bleda germano Hunorum successit in regno, et, ut ante expeditionis, quam parabat, par foret, augmentum uirium parricidio quaerit, tendens ad discrimen omnium nece suorum. Sed librante iustitia detestabili remedio crescens, deformes exitus suae crudelitatis inuenit. Bleda enim fratre fraudibus interempto, qui magnae parti regnabat Hunorum, uniuersum sibi populum adunauit, aliarumque gentium, quas tunc in ditione tenebat, numerositate collecta, primas mundi gentes, Romanos Vesegothasque, subdere praeoptabat. Cuius exercitus quingentorum milium esse numero ferebatur. Vir in concussionem gentium natus in mundo, terrarum omnium metus, qui, nescio qua sorte, terrebat cuncta formidabili de se opinione uulgata. Erat namque superbus incessu, huc atque illuc circumferens oculos, ut elati potentia ipso quoque motu corporis appareret; bellorum quidem amator, sed ipse manu temperans, consilio ualidissimus, supplicantibus exorabilis, propitius autem in fidem semel susceptis; forma brevis, lato pectore, capite grandiore, minutis oculis, rarus barba, canis asparsus, simo naso, teter colore, originis suae signa restituens. Qui quamuis huius esset naturae, ut semper magna confideret, addebat ei tamen confidentiam gladius Martis inuentus, sacer apud Scytharum reges semper

habitus, quem Priscus historicus tali refert occasione detectum: 'Cum pastor (inquiens) quidam gregis unam buculam conspiceret claudicantem, nec causam tanti uulneris inueniret, sollicitus uestigia cruoris insequitur, tandemque uenit ad gladium, quem depascens herbas incauta calcauerat, effossumque protinus ad Attilam defert. Quo ille munere gratulatus, ut erat magnanimis, arbitratur se mundi totius principem constitutum et per Martis gladium potestatem sibi concessam esse bellorum.'

36.

Huius ergo mentem ad uastationem orbis paratam comperiens Gyzericus rex Vandalorum, quem paulo ante memorauimus, multis muneribus ad Vesegotharum bella praecipitat, metuens, ne Theoderichus Vesegotharum rex filiae suae ulcisceretur iniuriam, quae Hunerico Gyzerici filio iuncta, prius quidem tanto coniugio laetaretur, sed postea, ut erat ille et in sua pignora truculentus, ob suspicionem tantummodo ueneni ab ea parati, naribus abscisam truncatamque auribus spolians decore naturali, patri suo ad Gallias remiserat, ut turpe funus miseranda semper offerret, et crudelitas, qua etiam mouerentur externi, uindictam patris efficacius impetraret. Attila igitur dudum bella concepta Gyzerici redemptione parturiens, legatos in Italiam ad Valentinianum principem misit, serens Gothorum Romanorumque discordiam, ut, quos proelio non poterat concutere, odiis internis elideret, asserens se rei publicae eius amicitias in nullo uiolare, sed contra Theoderichum Vesegotharum regem sibi esse certamen. Vnde cum excipi libenter optaret, cetera epistolae usitatis salutationum blandimentis oppleuerat, studens fidem adhibere mendacio. Pari etiam modo ad regem Vesegotharum Theoderichum dirigit scripta, hortans, ut a Romanorum societate discederet, recoleretque proelia, quae paulo ante contra eum fuerant concitata. Sub nimia feritate homo subtilis, antequam bella gereret, arte pugnabat. Tunc Valentinianus imperator ad Vesegothas eorumque regem Theoderichum in his uerbis legationem direxit: 'Prudentiae uestrae est, fortissimi gentium, aduersus orbis conspirare tyrannum, qui optat mundi generale habere

seruitium, qui causas proelii non requirit, sed, quidquid commiserit, hoc putat esse legitimum. Ambitum suum brachio metitur, superbiam licentia satiat; qui ius fasque contemnens, hostem se exhibet et naturae. Cunctorum etenim meretur hic odium, qui in commune omnium se adprobat inimicum. Recordamini, quaeso, quod certe non potest obliuisci, ab Hunis non per bella, ubi communis casus est, fusum, sed, quod grauiter angit, insidiis appetitum. Vt de nobis taceamus, potestis hanc inulti ferre superbiam? Armorum potentes, fauete propriis doloribus, et communes iungite manus. Auxiliamini etiam rei publicae, cuius membrum tenetis. Quam sit autem nobis expetenda uel amplexanda societas, hos interrogate consilia.' His et similibus legati Valentiniani regem permouerunt Theodorichum. Quibus ille respondit: 'Habetis' inquit 'Romani, desiderium uestrum; fecistis Attilam et nobis hostem. Sequemur illum quocumque uocauerit, et quamuis infletur de superbarum gentium uictoriis, norunt tamen Gothi configere cum superbis. Nullum bellum dixerim graue, nisi quod causa debilitat, quando nil triste pauet, cui maiestas arriserit.' Adclamant responso comites ducis, laetum sequitur uulgus. Fit omnibus ambitus pugnae, hostes iam Huni desiderantur. Producitur itaque a rege Theodoricho Vesegotharum innumerabilis multitudo; qui quattuor filios domi dimissos, id est Friderichum et Eurichum, Retemerim et Himnerith, secum tantum Thorismud et Theoderichum maiores natu participes laboris adsumit. Felix procinctus, auxilium tutum, suaue collegium habere solacia illorum, cum quibus delectat ipsa etiam simul subire discrimina. A parte uero Romanorum tanta patricii Aetii prouidentia fuit, cui tunc innitebatur res publica Hesperiae plagae, ut undique bellatoribus congregatis aduersus ferocem et infinitam multitudinem non impar occurreret. Hi enim adfuerunt auxiliares: Franci, Sarmatae, Armorici, Liticiani, Burgundiones, Saxones, Riparii, Olibriones, quondam milites Romani, tunc uero iam in numero auxiliarium exquisiti, aliaeque nonnullae Celticae uel Germaniae nationes. Conuenitur itaque in campos Catalaunicos, qui et Mauriaci nominantur, centum leuuas, ut Galli uocant, in longum tenentes et septuaginta

in latum. Leuua autem Gallica una mille et quingentorum passuum quantitate metitur. Fit ergo area innumerabilium populorum pars illa terrarum. Conseruntur acies utraeque fortissimae; nihil subreptionibus agitur, sed aperto Marte certatur. Quae potest digna causa tantorum motibus inueniri? aut quod odium in se cunctos animauit armari? Probatum est humanum genus regibus uiuere, quando unius mentis insano impetu strages sit facta populorum, et arbitrio superbi regis momento deficit, quod tot saeculis natura progeniuit.

37.

Sed antequam pugnae ipsius ordinem referamus, necessarium uidetur edicere, quae in ipsis bellorum motibus acciderunt, quia sicut famosum proelium, ita multiplex atque perplexum. Sangibanus namque, rex Alanorum, metu futurorum perterritus, Attilae se tradere pollicetur et Aurelianam ciuitatem Galliae, ubi tunc consistebat, in eius iura transducere. Quod ubi Theodorichus et Aetius agnouerunt, magnis aggeribus eandem urbem ante aduentum Attilae struunt, suspectumque custodiunt Sangibanum et inter suos auxiliares medium statuunt cum propria gente. Igitur Attila rex Hunorum, tali percussus euentu, diffidens suis copiis, metuit inire conflictum, interque fugam reuoluens ipso funere tristiores, statuit per aruspices futura inquirere. Qui more solito nunc pecorum fibras, nunc quasdam uenas in abrasis ossibus intuentes, Hunis infausta denuntiant; hoc tamen quantum praedixere solacii, quod summus hostium ductor de parte aduersa occumberet, relictisque uictoria sua morte triumphum foedaret. Cumque Attila necem Aetii, quod eius motibus obuiabat, uel cum sua perditione duceret expetendam, tali praesagio sollicitus, ut erat consiliorum in rebus bellicis exquisitor, circa nonam diei horam proelium sub trepidatione committit, ut, si secus cederet, nox imminens subueniret.

38.

Conuenere partes, ut diximus, in campos Catalaunicos. Erat autem positio loci decliui tumore in editum

collis excrescens. Quem uterque cupiens exercitus optinere, quia loci oportunitas non paruum beneficium confert, dextram partem Huni cum suis, sinistram Romani et Vesegothae cum auxiliariis occuparunt, relictoque de cacuminis eius iugo certamen ineunt. Dextrum itaque cornu cum Vesegothis Theoderichus tenebat, sinistrum Aetius cum Romanis, collocantes in medio Sangibanum, quem superius rettulimus praefuisse Alanis, providentes cautioni militari, ut eum, de cuius animo minus praesumebant, fidelium turba concluderent. Facile namque adsumit pugnandi necessitatem, cui fugiendi inponitur difficultas. E diuerso uero fuit Hunorum acies ordinata, ut in medio Attila cum suis fortissimis locaretur, sibi potius rex hac ordinatione prospiciens, quatenus inter gentis suae robur positus ab imminente periculo redderetur exceptus. Cornua uero eius multiplices populi et diuersae nationes, quos dicioni suae subdiderat, ambiebant. Inter quos Ostrogotharum praeminebat exercitus Valamire et Theodemire et Videmere germanis ductantibus, ipso etiam rege, cui tunc seruiebant, nobilioribus, quia Amalorum generis eos potentia inlustrabat; eratque et Gepidarum agmine innumerabili rex ille famosissimus Ardaricus, qui ob nimiam suam fidelitatem erga Attilam eius consiliis intererat. Nam perpendens Attila societatem suam, eum et Valamerem, Ostrogotharum regem, super ceteros regulos diligebat. Erat namque Valamir secreti tenax, blandus alloquio, dolis ignarus; Ardaricus fide et consilio, ut diximus, clarus. Quibus non immerito contra parentes Vesegothas debuit credere pugnaturis. Reliqua autem, si dici fas est, turba regum diuersarumque nationum ductores, ac si satellites, nutibus Attilae attendebant, et ubi oculo annuisset, absque aliqua murmuratione cum timore et tremore unusquisque astabat, aut certe, quod iussus fuerat, exequebatur. Solus Attila rex omnium regum super omnes et pro omnibus sollicitus erat. Fit ergo de loci, quem diximus, oportunitate certamen. Attila suos dirigit, qui cacumen montis inuaderent, sed a Thorismundo et Aetio praeuenitur, qui eluctati, collis excelsa ut conscenderent, superiores effecti sunt, uenientesque Hunos montis beneficio facile turbauerunt.

Tunc Attila, cum uideret exercitum causa praecedente turbatum, tali eum ex tempore credidit alloquio confirmandum: 'Post uictorias tantarum gentium, post orbem, si consistatis, edomitum, ineptum iudicaueram tamquam ignaros rei uerbis acuere. Quaerat hoc aut nouus ductor aut inexpertus exercitus. Nec mihi fas est aliquid uulgare dicere, nec uobis oportet audire. Quid autem aliud uobis quam bellare consuetum? aut quid uiro forti suauius, quam uindictam manu quaerere? Magnum munus a natura animos ultione satiare. Adgrediamur igitur hostem alacres! Audaciores sunt semper, qui inferunt bellum. Adunatas despiciate dissonas gentes! Indicium pauoris est societate defendi. En ante impetum nostrum terroribus iam feruntur, excelsa quaerunt, tumulos capiunt et sera paenitudine in campo munitiones efflagitant. Nota uobis sunt, quam sint leuia, Romanorum arma: primo etiam non dico uulnere, sed ipso puluere grauantur, dum in ordine coeunt et acies testudinesque conectunt. Vos confligite perstantibus animis, ut soletis, despicientesque eorum aciem, Alanos inuadite, in Vesegothas incumbite! Inde nobis est citam uictoriam quaerere, unde se continet bellum. Abscisis autem neruis mox membra relabuntur, nec potest stare corpus, cui ossa subtraxeris. Consurgant animi, furor solitus intumescat! Nunc consilia Huni, nunc arma depromite! Aut uulneratus quis aduersarii mortem reposcat, aut inlaesus hostium clade satietur! Victuris nulla tela conueniunt, morituros et in otio fata praecipitant. Postremo cur fortuna Hunos tot gentium uictores adseret, nisi ad certaminis huius gaudia praeparasset? Quis denique Meotidarum iter maioribus nostris aperuit tot saeculis clausum secretum? Quis adhuc inermibus cedere faciebat armatos? Faciem Hunorum non poterat ferre adunata collectio. Non fallor euentu, hic campus est, quem nobis tot prospera promiserunt. Primus in hostem tela coniciam. Siquis potuerit Attila pugnante otia ferre, sepultus est'. His uerbis accensi in pugnam cuncti praecipitantur.

40.

Et quamuis haberent res ipsae formidinem, praesentia tamen regis cunctationem maerentibus auferebat. Manus manibus congrediuntur. Bellum atrox, multiplex, immane, pertinax, cui simile nulla usquam narrat antiquitas, ubi talia gesta referuntur, ut nihil esset, quod in uita sua conspiciere potuisset egregius, qui huius miraculi priuaretur aspectu. Nam si senioribus credere fas est, riuulus memorati campi humili ripa praelabens, peremptorum uulneribus sanguine multo proeuctus est, non auctus imbribus, ut solebat, sed liquore concitatus insolito, torrens factus est cruoris augmento. Et quos illic coegit in aridam sitim uulnus inflictum, fluenta mixta clade traxerunt: ita constricti sorte miserabili sorbebant, potantes sanguinem, quem fuderant sauciati. Hic Theodorichus rex dum adhortatus discurrit exercitum, equo depulsus pedibusque suorum conculcatus uitam maturae senectutis conclusit. Alii uero dicunt eum interfectum telo Andagis de parte Ostrogotharum, qui tunc Attilanis sequebantur regimen. Hoc fuit, quod Attilae praesagio aruspices prius dixerant, quamuis ille de Aetio suspicaretur. Tunc Vesegothae diuidentes se ab Alanis, inuadunt Hunorum cateruam et pene Attilam trucidarent, nisi prouidus prius fugisset et se suosque ilico intra septa castrorum, quae plaustis uallata habebat, reclusisset; quamuis fragili munimine, eo tamen quaesierunt subsidium uitae, quibus paulo ante nullus poterat muralis agger obsistere. Thorismud autem, regis Theodorichi filius, qui cum Aetio collem anticipans hostes de superiore loco deturbauerat, credens se ad agmina propria peruenire, nocte caeca ad hostium carpenta ignarus incurrit. Quem fortiter dimicantem quidam capite uulnerato equo deiecit, suorumque prouidentia liberatum a proeliandi intentione diuisit. Aetius uero similiter noctis confusione diuisus, cum inter hostes medius uagaretur, trepidus, nequid incidisset aduersi Gothos, inquit, tandemque ad socia castra perueniens reliquum noctis scutorum defensione transegit. Postera die luce orta, cum cumulos cadaueribus campos aspicerent, nec audere Hunos erumpere, suam arbitantes uictoriam

scientesque Attilam non nisi magna clade confossum bello confugere, cum tamen nil ageret uel prostratus abiectum, sed strepens armis tubis canebat, incursionemque minabatur, uelut leo uenabulis pressus speluncae aditus obambulat, nec audet insurgere nec desinit fremitibus uicina terrere. Sic bellicosissimus rex uictores suos turbabat inclusus. Conueniunt itaque Gothi Romanique et, quid agerent de superato Attila, deliberant. Placet eum obsidione fatigari, qui annonae copiam non habebat, quando ab ipsorum sagittariis intra septa castrorum locatis crebris ictibus arceretur accessus. Fertur autem desperatis rebus praedictum regem adhuc et supremo magnanimum, equinis sellis construxisse pyram, seseque, si aduersarii inrumperent, flammis inicere uoluisse, ne aut aliquis eius uulnere laetaretur, aut in potestatem hostium tantarum gentium dominus perueniret.

41.

Verum inter has obsidionum moras Vesegothae regem, filii patrem requirunt, admirantes eius absentiam, dum felicitas fuerit subsecuta. Cumque diutius exploratum, ut uiris fortibus mos est, inter densissima cadauera repperissent, cantibus honoratum inimicis spectantibus abstulerunt. Videres Gothorum globos dissonis uocibus confragosos adhuc inter bella furentia funeri reddidisse culturam. Fundebantur lacrimae, sed quae uiris fortibus impendi solent. Nostra mors erat, sed Huno teste gloriosa, unde hostium putaretur inclinatum fore superbiam, quando tanti regis efferri cadauer cum suis insignibus conspiciebant. At Gothi Theodorico adhuc iusta soluente, armis insonantibus regiam deferunt maiestatem, fortissimusque Thorismud bene gloriosos manes carissimi patris, ut decebat filium, patris exequias est prosecutus. Quod postquam peractum est, orbitatis dolore commotus et uirtutis impetu, qua ualebat, dum in reliquiis Hunorum mortem patris uindicare contendit, Aetium patricium ac si seniore prudentiaequae maturum de hac parte consuluit, quid sibi esset in tempore faciendum. Ille uero metuens, ne Hunis funditus interemptis a Gothis Romanum pre-

43.

Reuersus itaque Attila in sedes suas et quasi otii paenitens grauiterque ferens a bello cessare, ad Orientis principem Marcianum legatos dirigit, prouinciarum testans uastationem eo, quod sibi promissum a Theodosio quondam imperatore minime persolueretur, et inhumanior solito suis hostibus appareret. Haec tamen agens, ut erat uersutus et callidus, alibi minatus, alibi arma sua commouit, et, quod restabat indignationi, faciem in Vesegothas conuertit. Sed non eum, quem de Romanis, reportauit euentum. Nam per dissimiles anterioris uias recurrens, Alanorum partem trans flumen Ligerim considentem statuit suae redigere dicioni, quatenus mutata per ipsos belli facie terribilior immineret. Igitur a Dacia et Pannonia prouinciis, in quibus tunc Huni cum diuersis subditis nationibus insidebant, egrediens Attila, in Alanos mouit procinctum. Sed Thorismud rex Vesegotharum fraudem Attilae non impari subtilitate praesentiens ad Alanos tota uelocitate prius aduenit, ibique superuenientis Attilae iam motibus praeparatus occurrit, consertoque proelio pene simili eum tenore, ut prius in campis Catalaunicis, ab spe remouit uictoriae, fugatumque a partibus suis sine triumpho remittens in sedes proprias fugere compulit. Sic Attila famosus et multarum uictoriarum dominus, dum quaerit famam perditoris abicere, et, quod prius a Vesegothis pertulerat, abolere, geminata sustinuit ingloriosusque recessit. Thorismud uero repulsis ab Alanis Hunorum cateruis sine aliqua suorum laesione Tolosam migravit, suorumque quieta pace composita tertio anno regni sui aegrotans, dum sanguinem tollit de uena, ab Ascalo suo cliente inimicos nuntiante arma subtracta peremptus est. Vna tamen manu, quam liberam habebat, scabellum tenens, sanguinis sui extitit ultor, aliquantos insidiantes sibi extinguens.

44.

Post cuius decessum Theoderichus germanus eius, Vesegotharum in regno succedens, mox Riciarium Suauorum regem, cognatum suum, repperit inimicum. Hic

etenim Riciarius affinitate Theoderichi praesumens, universam paene Spaniam sibi credidit occupandam, iudicans oportunitate tempus subreptionis incompressa initia temptare regnantis. Quibus antea Gallicia et Lysitania sedes fuere, quae in dextro latere Spaniae per ripam Oceani porriguntur, habentes ab oriente Austrigoniā, ab occidente in promuntorio sacrum Scipionis Romani ducis monumentum, a septentrione Oceanum, a meridie Lysitaniam et fluuium Tagum, qui harenis suis permiscens auri metalla, trahit cum limi uilitate diuitias. Exinde ergo exiens Riciarius rex Suauorum nititur totas Spanias occupare. Cui Theodorichus cognatus suus, ut erat moderatus, legatos mittens pacifice dixit, ut non solum recederet a finibus alienis, uerum etiam nec temptare praesumeret, odium sibi tali ambitione adquirens. Ille uero animo praetumido ait: 'Si hic murmuras et me uenire causaris, Tolosam, ubi tu sedes, ueniam; ibi si uales, resiste'. His auditis aegre tulit Theodorichus, compacatusque cum ceteris gentibus arma mouit in Suauos, Burgundzonum quoque Gundiuchum et Hilpericum reges auxilios habens sibiue deuotos. Ventum est ad certamen iuxta flumen Vrbicum, quod inter Asturicam Iberiamque praetermeat; consertoque proelio Theoderichus cum Vesegothis, qui ex iusta parte pugnabat, uictor efficitur, Suauorum gentem pene cunctam usque ad interuentionem prosternens. Quorum rex Riciarius relicto infesto hoste fugiens in nauem conscendit, aduersaque procella Tyrreni ostii percussus, Vesegotharum est manibus redditus. Miserabilis non differt mortem, cum elementa mutauerit. Theodorichus uero uictor existens subactis pepercit, nec ultra certamine saeuire permisit, praeponens Suauis, quos subegerat, clientem proprium nomine Agiuulfum. Qui in breui animum praeuaricatione Suauorum suasionibus commutans neglexit imperata complere, sed potius tyrannica elatione superbiens, crediditque se ea uirtute prouinciam optinere, qua dudum cum domino suo eam subegisset. Vir siquidem erat Varnorum stirpe genitus, longe a Gothici sanguinis nobilitate coniunctus, idcirco nec libertati studens nec patrono fidem reseruans. Quo comperto Theodorichus mox contra eum,

qui eum de regno peruaso deicerent, destinavit. Qui uenientes, sine mora in primo eum certamine superantes, congruam factorum eius ab eo exegerunt ultionem. Captus namque et suorum solacio destitutus capite plectitur, sensitque tandem iratum, qui propitium dominum crediderat contemnendum. Tunc Suauis rectoris sui interitum contuentes, locorum sacerdotes ad Theoderichum supplices direxerunt. Quos ille pontificali reuerentia suscipiens non solum impunitatem Suauorum indulsit, sed, ut sibi de suo genere principem constituerent, flexus pietate concessit. Quod et factum est, et Rimismundum sibi Suauis regulum ordinauerunt. His peractis paceque cunctis munitis tertio decimo regni sui anno Theoderichus occubuit.

45.

Cui frater Eurichus praecipua festinatione succedens, sceua suspitione pulsatus est. Nam dum haec circa Vese-gotharum gentem et alia nonnulla geruntur, Valentinianus imperator dolo Maximi occisus est, et ipse Maximus tyrannico more regnum inuasit. Quod audiens Gyzericus rex Vandalorum ab Africa armata classe in Italiam uenit, Romamque ingressus cuncta deuastat. Maximus uero fugiens a quodam Vrso milite Romano interemptus est. Post quem iussu Marciani imperatoris orientalis Maiorianus occidentale suscepit imperium gubernandum. Sed et ipse non diu regnans, dum contra Alanos, qui Gallias infestabant, mouisset procinctum, Dertona iuxta fluuium Hyra occiditur. Cuius locum Seuerus inuasit, qui tertio anno imperii sui Romae obiit. Quod cernens Leo imperator, qui in orientali regno Marciano successerat, Anthemium patricium suum ordinans Romae principem destinavit. Qui ueniens ilico Regimerem generum suum contra Alanos direxit, uirum egregium et pene tunc in Italia ad exercitum singularem. Qui et multitudinem Alanorum et regem eorum Beorgum in primo statim certamine superatos internecioni prostravit. Euricus ergo Vese-gotharum rex, crebram mutationem Romanorum principum cernens, Gallias suo iure nisus est occupare. Quod

comperiens Anthemius imperator Brittonum solacia postulauit. Quorum rex Riotimus cum duodecim milibus ueniens in Beturicas ciuitatem, Oceano e nauibus egressus, susceptus est. Ad quos rex Vesegotharum Eurichus innumerum ductans aduenit exercitum, diuque pugnans Riotimud Brittonum regem, antequam Romani in eius societatem coniungerentur, effugauit. Qui ampla parte exercitus amissa, cum quibus potuit, fugiens ad Burgundzonum gentem uicinam Romanisque in eo tempore foederatam aduenit. Eurichus uero rex Vesegotharum Aruernam Galliae ciuitatem occupauit Anthemio principe iam defuncto: qui cum Ricemere genero suo, intestino bello saeuens, Romam triuisset, ipseque a genero peremptus regnum reliquit Olybrio. Quo tempore in Constantinopoli Aspar, primus patriciorum et Gothorum genere clarus, cum Ardabure et Patriciolo filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem Caesare generoque Leonis principis appellato, spadonum ensibus in palatio uulneratus interiit. Et necdum Olybrio octauo mense in regnum ingresso obeunte Glycerius apud Rauennam plus praesumptione quam electione Caesar effectus est. Quem anno uix expleto Nepos, Marcellini quondam patricii sororis filius, a regno deiciens in portu Romano, episcopum ordinauit. Tantas uarietates mutationesque Eurichus cernens, ut diximus superius, Aruernam occupat ciuitatem, ubi tunc Romanorum dux praeerat Ecdicius nobilissimus senator et dudum Auiti imperatoris, qui ad paucos dies regnum inuaserat, filius (nam hic ante Olybrium paucos dies tenens imperium ultro secessit Placentiam, ibique episcopus est ordinatus). Huius ergo filius Ecdicius, diu certans cum Vesegothis nec ualens antestare, relictam patriam maximeque urbem Aruernate hosti, ad tutiora se loca collegit. Quod audiens Nepos imperator praecepit Ecdicium relictis Galliis ad se uenire, loco eius Oreste magistro militum ordinato. Qui Orestes suscepto exercitu et contra hostes egrediens a Roma Rauennam peruenit, ibique remoratus Augustulum filium suum imperatorem effecit. Quo comperto Nepos fugit Dalmatias ibique defecit priuatus a regno, ubi iam Glycerius dudum imperator episcopium Salonitanum habebat.

46.

Augustulo uero a patre Oreste in Rauenna imperatore ordinato non multum post Odoacer Torcilingorum rex, habens secum Sciros, Herulos diuersarumque gentium auxilios, Italiam occupauit et Oreste interfecto Augustulum filium eius de regno pulsum in Lucullano Campaniae castello exilii poena damnauit. Sic quoque Hesperium Romanae gentis imperium, quod septingentesimo nono urbis conditae anno primus Augustorum, Octavianus Augustus, tenere coepit, cum hoc Augustulo periit anno decessorum prodecessorumue regni quingentesimo uicesimo secundo, Gothorum dehinc regibus Romam Italiamque tenentibus. Interea Odoacer rex gentium, omni Italia subiugata, ut terrorem suum Romanis indiceret, mox in initio regni sui Bracilam comitem apud Rauennam occidit, regnoque suo confortato paene per tredecim annos usque ad Theodorici praesentiam, de quo in subsequentibus dicturi sumus, optinuit.

47.

Interim tamen ad eum ordinem, unde digressi sumus, redeamus, et quomodo Euricus rex Vesegotharum, Romani regni uacillationem cernens, Arelatum et Massiliam propriae subdidit dicioni. Gyzericus etenim Vandalorum rex suis eum muneribus ad ista committenda inlicit, quatenus ipse Leonis uel Zenonis insidias, quas contra eum direxerant, praecaueret, egitque, ut orientale imperium Ostrogothae, Hesperium Vesegothae uastarent, ut in utraque re publica hostibus decertantibus ipse in Africa quietus regnaret. Quod Eurichus grato suspiciens animo, totas Spanias Galliasque sibi iam iure proprio tenens, simul quoque et Burgunzones subegit, Arelatoque degens, nono decimo anno regni sui uita priuatus est. Huic successit proprius filius Alarichus, qui nonus in numero ab illo Alarico Magno regnum adeptus est Vesegotharum. Nam pari tenore, ut de Augustis superius diximus, et in Alaricis prouenisse cognoscitur, et in eis saepe regna deficiunt, a quorum nominibus inchoarunt. Quo nos interim praetermisso, sicut promisimus, omnem Gothorum texamus originem.

Et quia, dum utraeque gentes, tam Ostrogothae quam etiam Vesegothae, in uno essent, ut ualui, maiorum sequens dicta reuolui, diuisosque Vesegothas ab Ostrogothis ad liquidum sum prosecutus, necesse nobis est iterum ad antiquas eorum Scythicas sedes redire et Ostrogotharum genealogias actusque pari tenore exponere: quos constat morte Hermanarici regis sui, decessione a Vesegothis diuisos, Hunorum subditos dicioni in eadem patria remorasse, Vinithario tamen Amalo principatus sui insignia retinente. Qui aui Vultuulfi uirtutem imitatus, quamuis Hermanarici felicitate inferior, tamen aegre ferens Hunorum imperio subiacere, paululum se subtrahens ab illis, suamque dum nititur ostendere uirtutem, in Antorum fines mouit procinctum, eosque dum adgreditur, prima congressione superatur; deinde fortiter egit, regemque eorum Boz nomine cum filiis suis et LXX primatibus in exemplum terroris affixit, ut dediticiis metum cadauera pendentium geminarent. Sed dum tali libertate uix anni spatio imperasset, non est passus Balamber rex Hunorum, sed ascito ad se Gisimundo Hunimundi Magni filio, qui iuramenti sui et fidei memor cum ampla parte Gothorum Hunorum imperio subiacebat, renouatoque cum eo foedere super Vinitharium duxit exercitum; diuque certati primo et secundo certamine Vinitharius uincit. Nec ualet aliquis commemorare, quantam stragem de Hunorum Vinitharius fecit exercitu. Tertio uero proelio subreptionis auxilio ad fluuium nomine Erac, dum utrique ad se uenissent, Balamber sagitta missa caput Venetharii sauciens, interemit, neptemque eius Vadamercam sibi in coniugio copulans, iam omnem in pace Gothorum populum subactum possedit, ita tamen, ut genti Gothorum semper unus proprius regulus, quamuis Hunorum consilio, imperaret. Et mox defuncto Venethario rexit eos Hunimundus filius quondam regis potentissimi Hermanarici, acer in bello totoque corpore pulchritudine pollens, qui post haec contra Suauorum gentem feliciter dimicauit. Eoque defuncto successit Thorismud filius eius flore iuuentutis ornatus, qui secundo principatus sui anno contra Gepidas mouit exercitum, magnaue de illis potitus uic-

toria, casu equi dicitur interemptus. Quo defuncto sic eum luxerunt Ostrogothae, ut quadraginta per annos in eius locum rex alius non succederet, quatenus et illius memoriae semperum haberent in ore, et tempus accederet, quo Valamer habitum repararet uirilem, qui erat ex consubрино eius genitus Vandalario; quia filius eius, ut superius diximus, Beremud iam contempta Ostrogotharum gente propter Hunorum dominium ad partes Hesperias Vesegotharum fuisset gentem secutus, de quo et ortus est Vitericus. Viterici quoque filius natus est Eutharicus, qui iunctus Amalasuinthae, filiae Theodorici, item Amalorum stirpem iam diuisam coniunxit et genuit Athalaricum et Mathesuindam. Sed quia Athalaricus in annis puerilibus defunctus est, Mathesuinthia Constantinopolim allata de secundo uiro, id est Germano, fratruele Iustiniani imperatoris, genuit postumum filium, quem nominauit Germanum. Sed nobis, ut ordo, quem coepimus, decurrat, ad Vandalarii sobolem, quae trino flore pullulabat, redeundum est. Hic enim Vandalarius, fratrueis Hermanarici et supra scripti Thorismudi consubrinus, tribus editis liberis in gente Amala gloriatus est, id est Valamir, Thiudimir, Vidimir. Ex quibus per successionem parentum Valamir in regno conscendit, adhuc Hunis eos inter alias gentes generaliter optinentibus. Eratque tunc in tribus his germanis contemplatio grata, quando mirabilis Thiudimer pro fratris Valamir militabat imperio, Valamir uero pro altero iubebat ornando, Vidimer seruire fratribus aestuabat. Sic eis mutua affectione se tuentibus nulli penitus deerat regnum, quod utrique in sua pace tenebant. Ita tamen, ut saepe dictum est, imperabant, ut ipsi Attilae, Hunorum regis, imperio deseruissent. Quibus nec contra parentes Vesegothas licuisset recusare certamen, sed necessitas domini etiam parricidium si iubet, implendum est. Nec aliter ab Hunorum dominio diuelli potuit gens aliqua Scythica, nisi optata cunctis nationibus in commune et Romanis mors Attilae proueniret, quae tam fuit uilis, ut uita mirabilis.

49.

Qui, ut Priscus historicus refert, exitii sui tempore puellam Ildico nomine, decoram ualde, sibi in matrimo-

nio post innumerabiles uxores, ut mos erat gentis illius, socians eiusque in nuptiis hilaritate nimia resolutus, uino somnoque grauatus resupinus iaceret, redundans sanguis, qui ei solite de naribus effluebat, dum consuetis meatibus impeditur, itinere ferali faucibus elapsus eum extinxit. Ita glorioso per bella regi temulentia pudendos exitus dedit. Sequenti uero luce, cum magna pars diei fuisset exempta, ministri regii triste aliquid suspicantes post clamores maximos fores effringunt inueniuntque Attilae sine ullo uulnere necem sanguinis effusione peractam, puellamque demisso uultu sub uelamine lacrimantem. Tunc, ut gentis illius mos est, crinium parte truncata informes facies cauis turbauere uulneribus, ut proelior eximius non femineis lamentationibus et lacrimis, sed sanguine lugeretur uirili. De quo id accessit mirabile, ut Marciano principi Orientis, de tam feroci hoste sollicito in somnis diuinitas adsistens, arcum Attilae in eadem nocte fractum ostenderet, quasi quod gens ipsa eo telo multum praesumat. Hoc Priscus historicus uera se dicit attestatione probare. Nam in tantum magnis imperiis Attila terribilis habitus est, ut eius mortem in locum muneris superna regnantibus indicarent. Cuius manes quibus modis a sua gente honoratae sunt, pauca de multis dicere non omittamus. In mediis siquidem campis et intra tentoria serica cadauere collocato spectaculum admirandum et sollemniter exhibetur. Nam de tota gente Hunorum lectissimi equites in eum locum, quo erat positus, in modum circensium cursibus ambientes, facta eius cantu funereo tali ordine referebant. Praecipuus Hunorum rex Attila, patre genitus Mundzucco, fortissimarum gentium dominus, qui inaudita ante se potentia solus Scythica et Germanica regna possedit, nec non utraque Romani orbis imperia captis ciuitatibus terruit, et, ne praedae reliqua subderentur, placatus precibus annum uectigal accepit: cumque haec omnia prouentu felicitatis egerit, non uulnere hostium, non fraude suorum, sed in gente incolume inter gaudia laetus, sine sensu doloris occubuit. Quis ergo hunc exitum putet, quem nullus aestimat uindicandum? Postquam talibus lamentis est defletus, strauam super tumulum eius, quam appellant

ipsi, ingenti commessatione concelebrant, et contraria inuicem sibi copulantes, luctum funereum mixto gaudio celebrant noctuque secreto cadauer terrae recondunt. Cuius fercula primum auro, secundum argento, tertium ferri rigore communiunt, significantes tali argumento potentissimo regi omnia conuenisse: ferrum, quod gentes edomuit, aurum et argentum, quod ornatum rei publicae utriusque acceperit: addunt arma hostium caedibus adquisita, faleras uariarum gemmarum fulgore pretiosas et diuersi generis insignia, quibus colitur aulicum decus. Et, ut tantis diuitiis humana curiositas arceretur, operi deputatos detestabili mercede trucidarunt, emersitque momentanea mors sepelientibus cum sepulto.

50.

Talibus peractis, ut solent animi iuuenum ambitu potentiae concitari, inter successores Attilae de regno orta contentio est, et dum inconsulti imperare cupiunt cuncti, omnes simul imperium perdiderunt. Sic frequenter regna grauat copia quam inopia successorum. Nam filii Attilae, quorum per licentiam libidinis pene populus fuit, gentes sibi diuidi aequa sorte poscebant, ut ad instar familiae bellicosi reges cum populis mitterentur in sortem. Quod ut Gepidarum rex comperit Ardarichus, indignatus de tot gentibus uelut uilissimorum mancipiorum conditione tractari, contra filios Attilae primus insurgit, inlatumque seruiendi pudorem secuta felicitate deterisit nec solum suam gentem, sed et ceteras, qui pariter premebantur, sua discessionem absoluit, quia facile omnes adpetunt, quod pro cunctorum utilitate temptatur. In mutuum igitur armantur exitium, bellumque committitur in Pannonia iuxta flumen, cui nomen est Nedad. Illic concursus factus est gentium uariarum, quas Attila in sua tenuerat ditione. Diuiduntur regna cum populis fiuntque ex uno corpore membra diuersa, nec quae unius passioni compaterentur, sed quae exciso capite inuicem insanirent; quae numquam contra se pares inuenirent, nisi ipsae mutuis se uulneribus sauciantes, se ipsas discerperent fortissimae nationes. Nam ibi admirandum reor fuisse spectaculum, ubi cernere erat contis pugnan-

tem Gothum, ense furem Gepidam, in uulnere suo Rogum tela frangentem, Suauum pede, Hunum sagitta praesumere, Alanum graui, Herulum leui armatura aciem struere. Post multos ergo grauesque conflictus fauit Gepidis inopinata uictoria. Nam XXX fere milia tam Hunorum quam aliarum gentium, quae Hunis ferebant auxilium, Ardarici gladius conspiratioque peremit. In quo proelio filius Attilae maior natu, nomine Ellac, occiditur, quem tantum parens super ceteros amasse perhibebatur, ut eum cunctis diuersisque liberis suis in regno praeferret; sed non fuit uoto patris fortuna consentiens. Nam post multas hostium caedes sic uiriliter eum constat peremptum, ut tam gloriosum superstes pater optasset interitum. Reliqui uero germani eius eo occiso fugantur iuxta litus Pontici maris, ubi prius Gothos sedisse descripsimus. Cesserunt itaque Huni, quibus cedere putabatur uniuersitas. Adeo discidium perniciores res est, ut diuisi corruerent, qui adunatis uiribus territabant. Haec causa Ardarici regis Gepidarum felix affuit diuersis nationibus, qui Hunorum regimini inuiti famulabantur, eorumque diu maestissimos animos ad hilaritatem libertatis uotiuam erexit; uenientesque multi per legatos suos ad solum Romanum et a principe tunc Marciano gratis suscepti, distributas sedes, quas incolerent, acceperunt. Nam Gepidi Hunorum sibi sedes uiribus uindicantes, totius Daciae fines uelut uictores potiti, nihil aliud a Romano imperio, nisi pacem et annua sollemnia, ut strenuas, amica pactione postulauerunt. Quod et libens tunc annuit imperator, et usque nunc consuetum donum gens ipsa a Romano suscipit principe. Gothi uero cernentes Gepidas Hunorum sedes sibi defendere Hunorumque populum suas antiquas sedes occupare, maluerunt a Romano regno terras petere, quam cum discrimine suo inuadere alienas, accipientesque Pannoniam, quae in longa porrecta planitie habet ab oriente Moesiam superiorem, a meridie Dalmatiam, ab occasu Noricum, a septentrione Danubium. Ornata patria ciuitatibus plurimis, quarum prima Syrmis, extrema Vindomina. Sauromatae uero, quos Sarmatas dicimus, et Cemandri et quidam ex Hunis parte Illyrici ad castra Martenam urbem sedes sibi

datas coluerunt. Ex quo genere fuit Bliuila dux Pentapolitanus eiusque germanus Froila et nostri temporis Bessa patricius. Scyri uero et Sadagarii et certi Alanorum cum duce suo nomine Candac Scythiam minorem inferioremque Moesiam acceperunt. Cuius Candacis Alanouilamuthis patris mei genitor Paria, id est meus auus, notarius, quousque Candac ipse uiueret, fuit, eiusque germanae filii Gunthigis, qui et Baza dicebatur, magister militum, Andages, filii Andelae, de prosapia Amalorum descendentes. Ego item, quamuis agrammatus, Iordanis ante conuersionem meam notarius fui. Rogi uero aliaeque nationes nonnullae Bizzim et Arcadiopolim ut incolerent, petiuerunt. Hernac quoque, iunior Attilae filius, cum suis in extremo minoris Scythiae sedes delegit. Emnetzur et Vltzindur consanguinei eius in Dacia ripense Vto et Hisco Almoque potiti sunt, multique Hunorum passim prouuentes tunc se in Romaniam dediderunt, e quibus nunc usque Sacromontisii et Fossatisii dicuntur.

51.

Erant siquidem et alii Gothi, qui dicuntur minores, populus immensus, cum suo pontifice ipsoque primate Vulfila, qui eos dicitur et litteris instituisse. Hodieque sunt in Moesia regionem incolentes Nicopolitanam ad pedes Emimonti gens multa, sed paupera et inbellis, nihilque habundans, nisi armento diuersi generis, pecorum et pascua siluaeque lignorum; parum tritici ceterarumque specierum terras fecundas. Vineas uero nec, si sunt alibi, certi eorum cognoscunt, ex uicina loca sibi uinum negotiantes; nam lacte aluntur plerique.

52.

Ergo, ut ad gentem, unde agimus, reuertamur, id est Ostrogotharum, qui in Pannonia sub rege Valamir eiusque germanis Thiudimer et Vidimir morabantur, quamuis diuisa loca, consilia tamen unita. Nam Valamer inter Scarniungam et Aqua nigra fluuios, Thiudimer iuxta lacum Pelsois, Vidimer inter utrosque manebant. Contigit ergo, ut Attilae filii contra Gothos, quasi de-

sertores dominationis suae, uelut fugacia mancipia requirerentes uenirent, ignarisque aliis fratribus super Valamer solum inruerent. Quos tamen ille, quamuis cum paucis, excepit, diuque fatigatos ita prostrauit, ut uix pars aliqua hostium remaneret, quae in fugam uersa eas partes Scythiae peteret, quas Danapri amnis fluenta praetermeant, quam lingua sua Huniuar appellant. Eo namque tempore ad fratris Thiudimeri gaudii nuntium direxit, sed eo mox die nuntius ueniens felicius in domo Thiudimer repperit gaudium. Ipso siquidem die Theodoricus eius filius, quamuis de Erelieua concubina, bonae tamen spei puerulus natus erat. Post tempus ergo non multum rex Valamir eiusque germani Thiudemir et Vidimir, consueta dum tardarent dona a principe Marciano, quae ad instar strenuae acciperent, ut pacis foedera custodirent, missa legatione ad imperatorem uident Theodericum, Triarii filium, et hunc genere Gothico, alia tamen stirpe, non Amala procreatum, omnino florentem cum suis, Romanorumque amicitii iunctum et annua sollemnia consequentem, et se tantum despici. Ilico furore commoti arma arripiunt et Illyricum pene totum discurrentes in praeda deuastant. Sed statim imperator animo mutato ad pristinam recurrit amicitiam, missaque legatione tam praeterita cum instantibus munera tribuit, quam etiam de futuro sine aliqua controuersia tribuere compromittit, pacisque obsidem ab eis, quem supra rettulimus, Theodoricum infantulum Thiudimeris accipiunt; qui iam septem annorum incrementa conscendens, octauum intrauerat annum. Quem dum pater cunctatur dare, patruus Valamir extitit supplicator, tantum ut pax firma inter Romanos Gothosque maneret. Datus igitur Theodoricus obses a Gothis duciturque ad urbem Constantinopolitanam Leoni principi, et, quia puerulus elegans erat, meruit gratiam imperialem habere.

53.

Postquam ergo firma pax Gothorum cum Romanis effecta est, uidentes Gothi non sibi sufficere ea, quae ab imperatore acciperent, simulque solitam cupientes ostentare uirtutem, coeperunt uicinas gentes circumcirca prae-

dari, primum contra Sadagis, qui interiorem Pannoniam possidebant, arma mouentes. Quod ubi rex Hunorum Dintzic, filius Attilae, cognouisset, collectis secum qui adhuc uidebantur, quamuis pauci, eius tamen sub imperio remansisse, Vltinzures, Angisciros, Bittugures, Bardores, ueniensque ad Basianam Pannoniae ciuitatem, eamque circumuallans fines eius coepit praedare. Quo conperto Gothi ibi, ubi erant, expeditionemque soluentes, quam contra Sadagis collegerant, in Hunos conuertunt, et sic eos suis a finibus inglorios pepulerunt, ut iam ex illo tempore, qui remanserunt Huni, et usque hactenus Gothorum arma formident. Quiescente uero tandem Hunorum gente a Gothis Hunimundus Suauorum dux, dum ad depraedandas Dalmatias transit, armenta Gothorum in campis errantia depraedauit, quia Dalmatia Suauiae uicina erat, nec a Pannonios fines multum distabat, praesertim ubi tunc Gothi residebant. Quid plurimum? Hunimundus cum Suauis uastatis Dalmatiis ad sua reuertens, Thiudimer, germanus Valameris regis Gothorum, non tantum iacturam armentorum dolens, quantum metuens, ne Suauis, si inpune hoc lucrarentur, ad maiorem licentiam prosilirent, sic uigilauit in eorum transitu, ut in tempesta nocte dormientes inuaderet ad lacum Pelsodis, consertoque inopinato proelio ita eos oppressit, ut etiam ipsum regem Hunimundum captum et omnem exercitum eius, qui gladium euasissent, Gothorum subderet seruituti. Et dum multum esset amator misericordiae, facta ultione ueniam condonauit, reconciliatusque cum Suauis, eundem, quem ceperat, adoptans sibi filium, remisit cum suis in Suauiam. Sed ille inmemor paternae gratiae post aliquod tempus conceptum dolum parturiens, Scirorum gentem incitans, qui tunc super Danubium considebant et cum Gothis pacifice morabantur, quatenus scissi ab eorum foedere secumque iuncti in arma prosilirent gentemque Gothorum inuaderent. Tunc Gothi nihil mali sperantibus, praesertim de utrisque amicis uicinis confisi, bellum exurgit ex inproviso, coactique necessitate ad arma confugiunt, solitoque certamine arrepto se suamque iniuriam ulciscuntur. In eo siquidem proelio rex eorum Valamir dum equo insidens ad cohortandos suos ante aciem curre-

ret, proturbatus equus corruit sessoremque suum deiecit, qui mox inimicorum lanceis confossus interemptus est. Gothi uero tam regis sui mortem, quam suam iniuriam a rebellionibus exigentes, ita sunt proeliati, ut pene de gente Scirorum, nisi qui nomen ipsud ferrent, et hi cum dedecore, non remansissent: sic omnes extincti sunt.

54.

Quorum exitium Suauorum reges Hunimundus et Halaricus ueriti in Gothos arma mouerunt freti auxilio Sarmatarum, qui cum Beuca et Babai regibus suis auxiliarii eis aduenissent, ipsasque Scirorum reliquias quasi ad ultionem suam acrius pugnaturas accersientes cum Edica et Hunuulfo eorum primatibus, habuerunt simul secum tam Gepidas, quam gente Rugorum non parua solacia, ceterisque hinc inde collectis ingentem multitudinem adgregantes ad amnem Bolia in Pannoniis castra metati sunt. Gothi tunc Valamer defuncto ad fratrem eius Thiudimer confugerunt. Qui quamuis dudum cum fratribus regnans, tamen auctioris potestatis insignia sumens, Vidimer fratre iuniore accito, et cum ipso curas belli partitus, coactus ad arma prosiluit. Consertoque proelio superior pars inuenitur Gothorum, adeo ut campus inimicorum corruentium cruore madefactus ut rubrum pelagus appareret, armaque et cadauera in modum collium cumulata campum plus decem milibus oppleuerunt. Quod Gothi cernentes, ineffabili exultatione laetantur, eo quod et regis sui Valameris sanguinem et suam iniuriam cum maxima inimicorum strage ulciscerentur. De uero innummeranda uariaque multitudine hostium qui ualuit euadere, perquam effugati uix ad sua inglorii perueniunt.

55.

Post certum uero tempus instanti hiemali frigore amneque Danubii solite congelato (nam istius modi fluuius ille congelascit, ut in silicis modum pedestrem uehat exercitum, plaustraque et traculas uel quidquid uehiculi fuerit, nec cumbarum indigeat lintres) sic ergo eum gelatum Thiodimer Gothorum rex cernens, pedestrem

ducit exercitum, emensoque Danubio Suauis inprouisus a tergo apparuit. Nam regio illa Suauorum ab oriente Baibaros habet, ab occidente Francos, a meridie Burgundzones, a septentrione Thuringos. Quibus Suauis tunc iuncti aderant etiam Alamanni, ipsique Alpes Reticas omnino regentes, unde nonnulla fluenta Danubium influunt, nimio cum sonitu uergentia. Hic ergo taliterque munito loco rex Thiudimer hiemis tempore Gothorum ductauit exercitum, et tam Suauorum gentem quam etiam Alamannorum, utrasque ad inuicem foederatas, deuicit, uastauit et pene subegit. Inde quoque uictor ad proprias sedes, id est Pannonias, reuertens Theodoricum filium suum, quem Constantinopolim obsidem dederat, a Leone imperatore remissum cum magnis muneribus gratanter excepit. Qui Theodoricus iam adulescentiae annos contingens expleta pueritia et decem et octo annos peragens ascitis certis ex satellitibus patris et ex populo amatores sibi clientesque consociauit, paene sex milia uiros, cum quibus inconscio patre emenso Danubio super Babai Sarmatarum regem discurrit, qui tunc de Camundo duce Romanorum uictoria potitus, superbiae tumore regnabat, eumque superueniens Theodoricus interemit, familiamque et censum depraedans ad genitorem suum cum uictoria repedauit. Singidunum dehinc ciuitatem, quam ipsi Sarmatae occupassent, inuadens non Romanis reddidit, sed suae subdidit dicioni.

56.

Minuentibus se deinde hinc inde uicinarum gentium spoliis, coepit et Gothis uictus uestitusque deesse, et hominibus, quibus dudum bella alimoniam praestitissent, pax coepit esse contraria, omnesque cum magno clamore ad regem Thiudimer accedentes Gothi orant, quacumque parte uellet tantum, ductaret exercitum. Qui accito germano missaque sorte hortatus est, ut ille in partes Italiae, ubi tunc Glycerius regnabat imperator, ipse uero sicut fortior ad fortius regnum accederet orientale, quod et factum est. Et mox Vidimer Italiae terras intrauit, extremum fati munus reddens rebus excessit humanis successorem relinquens Vidimer filium suumque syno-

Iordanis.

nymum. Quem Glycerius imperator muneribus datis de Italia ad Gallias transtulit, quae a diuersis circumcirca gentibus premebantur, asserens uicinos ibi Vesegothas eorum parentes regnare. Quid multum? Vidimer acceptis muneribus simulque mandato a Glycerio imperatore Gallias tendit, seseque cum parentibus Vesegothis iungens unum corpus efficiunt, ut dudum fuerant, et sic Gallias Spaniasque tenentes suo iure defendunt, ut nullus ibi alius praeualeret. Thiudimer autem frater senior cum suis transit Saum amnem, Sarmatis militibusque interminans bellum, si aliquis ei obstaret. Quod illi uerentes quiescunt, immo nec praeualent ad tantam multitudinem. Videns Thiudimer undique sibi prospera prouenire, Naissum primam urbem inuadit Illyrici, filioque suo Theodorico sociatus astat, et III milia e comitibus per castra Herculis transmittit Vlpiana. Qui uenientes tam eam quam et Stobis mox in deditionem accipiunt, nonnullaque loca Illyrici inaccessibilia sibi primum tunc peruia faciunt. Nam Eracleam et Larissam ciuitates Thessaliae primum praedas ereptas, dehinc ipsas iure bellico potiuntur. Thiudimer uero rex animaduertens felicitatem tam suam quam etiam filii, nec his tantum contentus, egrediens Naisitana urbe paucis ad custodiam derelictis ipse Thessalonicam petiit, in qua Helarianus patricius a principe directus cum exercitu morabatur. Qui dum uideret uallo circui Thessalonicam nec se eorum conatibus posse resistere, missa legatione ad Thiudimer regem muneribusque oblati ab excidione eum urbis retorquet, initoque foedere Romanus ductor cum Gothis loca eis iam sponte, quae incolerent, tradidit, id est Cellam, Pellas, Europum, Medianam, Petinam, Beream, et aliam, quae Dium uocatur. Vbi Gothi cum rege suo armis depositis composita pace quiescunt. Nec diu post haec et rex Thiudimer in ciuitate Cerras fatali aegritudine occupatus uocatis Gothis Theodoricum filium regni sui designat heredem et ipse mox rebus humanis excessit.

57.

Theodoricum uero gentis suae regem audiens ordinatum imperator Zeno grate suscepit eique euocatoria

destinata ad se in urbem uenire praecepit, dignoque suscipiens honore inter procures sui palatii collocavit. Et post aliquod tempus ad ampliandum honorem eius in arma sibi eum filium adoptavit, de suisque stipendiis triumphum in urbe donavit, factusque est consul ordinarius, quod summum bonum primumque in mundo decus edicitur; nec tantum hoc, sed etiam equestrem statuam ad famam tanti uiri ante regiam palatii collocavit. Inter haec ergo Theodoricus Zenonis imperio foedere sociatus, dum ipse in urbe omnibus bonis frueretur, gentemque suam in Illyrico, ut diximus, residentem non omnino idoneam aut refertam audiret, elegit potius solito more gentis suae labore quaerere uictum, quam ipse otiose frui regni Romani bona et gentem suam mediocriter uictitare, secumque deliberans, ad principem ait: 'Quamuis nihil desit nobis imperio uestro famulantibus, tamen, si dignum ducit pietas uestra, desiderium mei cordis libenter exaudiat.' Cumque ei, ut solebat, familiariter facultas fuisset loquendi concessa: 'Hesperia' inquit 'plaga, quae dudum decessorum prodecessorumque uestrorum regimine gubernata est, et urbs illa caput orbis et domina, quare nunc sub regis Thorcilingorum Rogorumque tyrannide fluctuatur? Dirige me cum gente mea, si praecipis, ut et hic expensarum pondere careas, et ibi, si adiutus a domino uicero, fama uestrae pietatis inradiet. Expedit namque, ut ego, qui sum seruus uester et filius, si uicero, uobis donantibus regnum illud possideam; haut ille, quem non nostis, tyrannico iugo senatum uestrum partemque rei publicae captiuitatis seruitio premat. Ego enim si uicero, uestro dono uestroque munere possidebo; si uictus fuero, uestra pietas nihil amittet, immo, ut diximus, lucratur expensas.' Quo audito quamuis aegre ferret imperator discessum eius, nolens tamen eum contristare, annuit, quae poscebat, magnisque ditatum muneribus dimisit a se, senatum populumque ei commendans Romanum. Igitur egressus urbem regiam Theodoricus et ad suos reuertens, cum omni gente Gothorum, qui tamen ei praeuerunt consensum, Hesperiam tendit rectoque itinere per Sirmis ascendit uicina Pannoniae, indeque Venetiarum fines ingressus ad pontem Sontii nuncupatum castra metatus est. Cumque

ibi ad reficienda corpora hominum iumentorumque aliquanto tempore resedisset, Odoacer armatum contra eum direxit exercitum. Quem ille ad campos Veronenses occurrens magna strage deleuit, castrisque solutis fines Italiae cum potiore audacia intrat transactoque Pado amne ad Rauennam regiam urbem castra componit tertio fere miliario ab urbe loco, qui appellatur Pineta. Quod cernens Odoacer intus se in urbe communit; indeque subreptiue noctu frequenter cum suis egrediens, Gothorum exercitum inquietat et hoc non semel nec iterum, sed frequenter et pene molitur toto triennio. Sed frustra laborabat, quia cuncta Italia dominum iam dicebat Theodoricum, et illius ad nutum res illa publica obsecundabat. Tantum ille solus cum paucis satellitibus et Romanos, qui aderant, et fame et bello cotidie intra Rauennam laborabat. Quo dum nihil proficeret, missa legatione ueniam supplicabat. Cui et primum concedens Theodoricus, postmodum ab hac luce priuauit, tertioque, ut diximus, anno ingressus sui in Italiam Zenonisque imperatoris consulto priuatum habitum suaeque gentis uestitum deponens, insigne regio amictu, quasi iam Gothorum Romanorumque regnator, adsumit, missaque legatione ad Lodoin Francorum regem, filiam eius Aodefredam sibi in matrimonium petit. Quam ille grate libenterque concessit, suosque filios Celdebertum et Heldebertum et Thiudebertum credens hac societate cum gente Gothorum inito foedere sociari. Sed non adeo ad pacis concordiam profuit ista coniunctio, quia saepe numero propter Gallorum terras grauiter inter se decertati sunt. Numquam Gothus Francis cessit, dum uiueret Theodoricus.

58.

Antequam ergo de Audefreda subolem haberet, naturales ex concubina, quas genuisset adhuc in Moesia, filias habuit unam nomine Thiudigotho et aliam Ostrogotho. Quas mox in Italiam uenit, regibus uicinis in coniugio copulauit, id est unam Alarico Vesegotharum et aliam Sigismundo Burgundzonorum. De Alarico ergo natus est Amalaricus. Quem auus Theodoricus in annis puerilibus utroque parente orbato, dum fouet atque

tuetur, comperit Eutharicum Veterici filium, Beremodi et Thorismodi nepotem, Amalorum de stirpe descendentem in Spania degi iuuenili aetate, prudentia et uirtute corporisque integritate pollentem. Ad se eum fecit uenire eique Amalasuintham filiam suam in matrimonio iungit. Et ut in plenum suam progeniem dilataret, Amalafridam germanam suam, matrem Theodahadi, qui postea rex fuit, Africam regi Vandalorum coniugem dirigit Thrasamundo, filiamque eius, neptem suam, Amalabergam Thuringorum regi consociat Herminefredo. Pitzamum quoque suum comitem et inter primos electum ad optinendam Sirmiensem dirigit ciuitatem. Quam ille expulso rege eius Trasarico, filio Trafstilae, retenta eius matre optinuit. Indeque contra Sabinianum, Illyricum magistrum militiae, qui tunc cum Mundone parauerat conflictum, ad ciuitatem cognomine Margoplanum, quae inter Danubium Margumque flumina adiacebat, cum duobus milibus peditum, equitibus quingentis in Mundo nis solacia ueniens, Illyricianum exercitum demoluit. Nam hic Mundo de Attilanis quondam origine descendens, Gepidarum gentem fugiens, ultra Danubium in incultis locis sine ullis terrae cultoribus diuagatus, et plerisque abactoribus scamarisque et latronibus undecumque collectis, turrem, quae Herta dicitur, super Danubii ripam positam, occupans, ibique agresti ritu praedasque innectens uicinis, regem se suis grassatoribus fecerat. Hunc ergo pene desperatum et iam de traditione sua deliberantem Pitzamus subueniens e manibus Sabiniani eripuit, suoque regi Theoderico cum gratiarum actione fecit subiectum. Non minorem tropaeum de Francis per Ibbam suum comitem in Galliis adquisiuit plus triginta milia Francorum in proelio caesa. Nam et Thiudem suum armigerum post mortem Alarici generi tutorem in Spaniae regno Amalarici nepotis constituit. Qui Amalaricus in ipsa adulescentia Francorum fraudibus inretitus regnum cum uita amisit. Post quem Thiudis tutor eiusdem, regnum ipsum inuadens, Francorum insidiosam calumniam de Spaniis pepulit, et usque dum uiueret, Vesegothas continuit. Post quem Thiudigisclos regnum adeptus non diu regnans defecit, occisus a suis. Cui

succedens hactenus Agil continet regnum. Contra quem Athanagildus insurgens Romani regni concitat vires, ubi et Liberius patricius cum exercitu destinatur. Nec fuit in parte occidua gens, quae Theoderico, dum adiuveret, aut amicitia aut subiectione non deseruisset.

59.

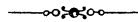
Sed postquam ad senium peruenisset et se in breui ab hac luce egressurum cognosceret, conuocans Gothos comites gentisque suae primates, Athalaricum, infantulum adhuc uix decennem, filium filiae suae Amalasuinthae, qui Eutharico patre orbatus erat, regem constituit, eisque in mandatis ac si testamentali uoce denuntians, ut regem colerent, senatum populumque Romanum amarent, principemque orientalem placatum semper propitiumque haberent post deum. Quod praeceptum quamdiu Athalaricus rex eiusque mater adiuuerent, in omnibus custodientes, pene per octo annos in pace regnarunt, quamuis Francis de regno puerili desperantibus, immo in contemptu habentibus bellaque parare molientibus, quod pater et auus Gallias occupassent, eis concessit. Cetera in pace et tranquillitate possessa. Dum ergo ad spem iuuentutis Athalaricus accederet, tam suam adolescentiam quam matris uiduitatem Orientis principi commendauit, sed in breui infelicissimus inmatura morte praeuentus rebus humanis excessit. Tum mater, ne pro sexus sui fragilitate a Gothis sperneretur, secum deliberans Theodahatum, consobrinum suum, germanitatis gratia accersitum a Tuscia, ubi priuatam uitam degens in laribus propriis erat, in regno locauit. Qui immemor consanguinitatis, post aliquantum tempus a palatio Rauennate abstractam in insulam laci Bulsiniensis eam exilio relegauit, ubi paucissimos dies in tristitia degens ab eius satellitibus in balneo est strangulata.

60.

Quod dum Iustinianus imperator orientalis audisset et quasi susceptorum suorum morte ad suam iniuriam redundaret, sic est commotus. Eodem namque tempore cum de Africa Vandalicum per fidelissimum suum Belesarium

patricium reportasset triumphum, nec mora, in ipso tempore madentibus adhuc armis cruore Vandalico contra Gothos per eundem ducem mouit procinctum. Qui dux prouidentissimus haud secus arbitratur Getarum subigere populum, nisi prius nutricem eorum occupasset Siciliam. Quod et factum est. Trinacriamque ingresso mox Gothi, qui Syracusanum oppidum insidebant, uidentes se nihil praeualere, cum suo duce Sinderith ultro se Belesario dederunt. Cumque ergo Romanus ductor Siciliam peruasisset, Theodahadus comperiens Euermud generum suum cum exercitu ad fretum, quod inter Campaniam Siciliamque interiacet et de Tyrreni maris sinu in uastissimum Adriaticum aestum euoluitur, custodiendum direxit. Vbi cum Euermud accessisset, ad Regium oppidum castra composuit. Nec mora, deterioratam causam cernens suorum, ad partes uictoris cum paucis et fidelissimis famulis consciis mouit ultroque se Belesarii pedibus aduoluens, Romani regni optat seruire principibus. Quod Gothorum exercitus sentiens, suspectum Theodahadum clamat regno pellendum, et sibi ductorem suum Vitigis, qui armiger eius fuerat, in regem leuandum. Quod et factum est; et mox in campis barbaricis Vitiges in regnum leuatus Romam ingreditur, praemissisque Rauennam fidelissimis sibi uiris Theodahadi necem mandat. Qui uenientes imperata sibi perficiunt, et occiso Theodahado rege, qui a rege missus adueniebat, ut adhuc in campis barbaricis erat, Vitigem populis nuntiat. Inter haec Romanus exercitus emenso freto Campaniam accedens subuersaque Neapoli Romam ingreditur; unde ante paucos dies rex Vitiges egressus Rauennam profectus, Mathesuintham filiam Amalasuinthae, Theoderici quondam regis neptem, sibi in matrimonio sociarat. Cumque is nouis nuptiis delectatus aulam regiam fouet Rauennae, Roma egressus imperialis exercitus munita utriusque Tusciae loca inuadit. Quod cernens per nuntios Vitiges, cum Hunila duce Gothorum manum armis consertam mittit Perusiam. Vbi dum Magnum comitem cum paruo exercitu residentem obsessione longa euellere cupiunt, superueniente Romano exercitu ipsi euulsi et omnino extincti sunt. Quod audiens Vitiges, ut leo furibun-

dus, omnem Gothorum exercitum congregat, Rauennaque egressus Romanas arces obsidione longa fatigat. Sed frustrata eius audacia post quattuordecim menses ab obsidione Romanae urbis aufugit et se ad Ariminensem oppressionem praeparat. Vnde pari tenore frustratus fugatusque, Rauennam se recepit; ubi obsessus, nec mora, ultro se ad partes dedit uictoris cum Mathesuentha iugali regiasque opes. Et sic famosum regnum fortissimamque gentem diuque regnantem tandem pene duo millennio et trecentesimo anno uictor gentium diuersarum Iustinianus imperator per fidelissimum consulem uicit Belesarium et perductum Vitigim Constantinopolim patricii honore donauit. Vbi plus biennio demoratus imperatorisque in affectu coniunctus rebus excessit humanis. Mathesuintham uero iugalem eius fratrui suo Germano patricio coniunxit imperator. De quibus post humatum patris Germani natus est filius, item Germanus. In quo coniuncta Aniciorum gens cum Amala stirpe spem adhuc, utriusque generis domino praestante, promittit. Huc usque Getarum origo ac Amalorum nobilitas et uirorum fortium facta ac laudanda progenies. Laudabiliori principi cessit et fortiori duci manus dedit, cuius fama nullis saeculis, nullis silebitur aetatibus, sed uictor ac triumphator Iustinianus imperator et consul Belesarius Vandalici, Africani Geticique dicuntur. Haec qui legis, scito me maiorum secutum scripta, ex eorum latissima prata paucos flores collegisse, unde inquirenti pro captu ingenii mei coronam contexam. Nec me quis in fauorem gentis praedictae, quasi ex ipsa trahentem originem, aliqua addidisse credat, quam quae legi aut comperi. Nec sic tamen cuncta, quae de ipsis scribuntur aut referuntur, complexus sum, nec tantum ad eorum laudem, quantum ad eius laudem, qui uicit, exponens.

INDEX NOMINVM.

Ababa 15	Halaricus (Vesegotharum rex)
Ablaius 4. 14. 23	29. 30. Alaricus 30. 32. 33. 42.
Abritto 18	(Magnus) 47
Acatziri 5	Alarichus (Vesegotharum rex)
Achaia 27	47. Alaricus 58
Achilles 9. insula Achillis 5	Alatheus 26. 27
Achilles 21	Albani 5
Adriae pelagus 30	Albania 5
Adrianopolis 26	Alcidzuri 24
Adriaticus aestus 60. sinus 42	Alexander Magnus 7. 8. 10. 23
Aegyptii 6	Alexander Mamaeae 15
Aegyptus 6. 19	Alexandria 19. 21
Aethiopes 6	Alis (fluuius) 7
Aetius 34. 36. 37. 38. 40. 41	Almus 50
Africa 1. 21. 30. 33. 45. 47. 58. 60	Alpes 5. 18. A. Cottiarum 30.
Africanus 60	A. Reticae 55
Africus 5	Alpidzuri 24
Agamemnoniacum bellum 20	Aluta (fluuius) 5. 12
Agil 58	Amal 14
Agriulfus 44	Amala gens 48. A. stirps 52. 60
Agrippa 13	Amalaberga 58
Aiax 9	Amalafrida 58
Aiverotí 29	Amalaricus 58
Aisti 5. 23	Amalasuintha 14. 48. 58. 59. 60
Alamanni 55	Amalus 48. Amali 5. 14. 23. 29.
Alamannica arua 12	33. 38. 48. 50. 58. 60
Alanouilamuth 50	Amazonae, Amazones 5. 7. 8. 20
Alanus 50. Halana 15. Halani 24.	Ambuleius ager 42
Alani 31. 37. 38. 39. 40. 43.	Ammius 24
45. 50	Anchialitana ciuitas 20
Alarici 47	Anchialos 20
Halaricus (Herulorum rex) 23	Andages 40. 50
Halaricus (Suauorum rex) 54	Andela 50

- Angisciri 53
 Aniciorum gens 60
 Ansila 14
 Ansis 13
 Antes 5. 23
 Anthemius 45
 Anti 48
 Antiochia 26
 Antoninus Caracalla 15
 Aodefleda, Audefleda 57. 58
 Aoricus 21
 Appenninus mons 30
 Aqua nigra (fluuius) 52
 Aquileia 15. 42
 Aquileiensis ciuitas 42
 Aquilo 5
 Araxis (amnis, flumen) 5. 7. 10
 Arcadiopolis 50
 arctoa gens 3. arctoi gentes 23.
 Oceanus arctous 3. 5. pars
 arctoa 1
 Ardabures 32. 45
 Ardaricus, Ardarichus 38. 50
 Arelatus 32. 47
 Argaithus 16
 Ariaricus 21
 Ariminensis oppressio 60
 Armenia 7. Armeniae portae 7
 Armenii arcus (*Lucan.*) 5
 Armenus 7
 Armoriciani 36
 Arochiranni 3
 Arriani 25
 Aruerna ciuitas 45
 Aruernas urbs 45
 Ascalus 43
 Asconis fossa 29
 Asdingi, Astingi 16. 22
 Asia 1. 5. 6. 7. 10. 20
 Asianensis regio 7
 Aspar 45
 Astingi *u.* Asdingi
 Asturica 44
 Ataulfus 30. 31. 32
 Athal 14
 Athalaricus 14. 48. 59
 Athanagildus 58
 Athanaricus 28
 Athaul 23
 Athelnii 3
 Athenienses 10
 Athiulf 14
 Attila 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.
 41. 42. 43. 48. 49. 50. 52. 53.
 58
 Audefleda *u.* Aodefleda
 Augandziae 3
 Auge 9
 Augusta, Placidia 42
 Augustulus 45. 46
 Augustus imperator 29. Octau-
 ianus A. 46. Honorius A. 31.
 Augusti 46. 47
 Auha (fluuius) 17
 Auitus, Cornelius 20
 Auitus imperator 45
 Aureliana ciuitas 37
 Aurelianus 29
 Auster 5
 australis pars 30
 Austrigonia 44
 Babai 54. 55
 Babylonia 10
 Baibari 55
 Balamber 24. 48
 Baleares insulae 1
 Baltha 29
 Balthi 5. 29
 barbarici campi 60
 Barcelona 31
 Bardores 53
 Basentus amnis 30
 Basiana 53
 Basternae 12
 Baza 50
 Beata insula 1
 belagines 11
 Belesarius 14. 33. 60
 Beorgus 45
 Berea 56
 Beremud, Beremod 33. 48. 58
 Bergii 3
 Berig, Beric 4. 17
 Berimund 14
 Beroea 18
 Bessa 50
 Bessi 12
 Beturigas 45

- Beuca 54
 Bithinia 20
 Bittugures 53
 Bizantium 10
 Bizzim 50
 Bleda 35
 Bliuila 50
 Boisci 24
 Bolia (amnis) 54
 Bonifatius 33
 Boreas 5. 7
 Boristhenis 5
 Borysthenes (amnis) 5
 Bosforus 5
 Boutas 12
 Boz 48
 Bracila 46
 Britannia 2. 5
 Brittones 45
 Bryttia 30
 Bryttii, Brittii 30
 Bubegenae 23
 Bulgarum sedes 5
 Bulsiniensis lacus 59
 Burgundiones 31. Burgundiones
 36. Burgundzones 17. 44. 45.
 55. Burgundzones 47. Burgund-
 zoni 58
 Buruista 11
- Caesar, Iulius 2. 11
 Caesar 15. 16. 21. 32. 45
 Caesarea 29
 Callipidas 5
 Callipoda 5
 Calydonia 2
 Calydonii 2
 Cambises (flumen) 7
 Campania 30. 46. 60
 Camundus 55
 Candac 50
 Candidiani pons 9
 Capillati 11
 Caracalla, Antoninus 15
 Careon 5
 Carpi 16
 Casandra 9
 Caspiae portae 7. C. pylae 7.
 mare Caspium 5. 7
- Castalius *praef.*
 Catalaunici campi 36. 38. 41. 43
 Caucasus 5. 7
 Celdebertus 57
 Cella 56
 Celticae nationes 36
 Cemandri 50
 Cerras 56
 Chalcedona 10. 20
 Chersona 5
 Chorus 5
 Chrinni 5
 Christianus 16. Christiani 15. 25
 Christus 19
 Cilices portae 7
 Cilicia 7
 Classis 29
 Claudius Ptholomeus 3
 Cniua 18
 Coatras 7
 Codanus sinus 3
 Coldae 23
 Comosicus 11
 Consentina ciuitas 30
 Constans 32
 Constantinopolis 14. 28. 33. 34.
 45. 48. 55. 60
 Constantinopolitana urbs 52
 Constantinus 16. 21. 22. 28
 Constantinus 32
 Constantius 32
 Corcyra 29
 Cornelius annalium scriptor 2
 Cornelius Auitus 20
 Coryllus 12
 Cottiarum Alpes 30
 Cutziagiri 5
 Cyclades 1
 Cyprianus 19
 Cyrus (flumen) 7
 Cyrus rex 10
- Dacia 5. 12. 26. 43. 50. D. ri-
 pensis 25. 26. 50
 Dalmatia 29. 50. 53. Dalmatiae
 45. 53
 Danai 9
 Danaper (amnis) 5. 52
 Danastrus (flumen) 5

- Dani 3
 Daniper (amnis) 5
 Danubius (flumen) 5. 9. 10. 12.
 13. 14. 16. 22. 25. 26. 42. 50.
 53. 55. 58
 Darius 10
 Decius 16. 18. 19
 Dertona 45
 Dexippus 22
 Diana 7. 20
 Dicineus 5. 11
 Dintzig 53
 Dio (Cassius) 2. 29. (Chrysosto-
 mus) 5. 9. 10
 Diocletianus 16. 21
 Dionysius historicus 19
 Dium 56
 Domitianus 13
 Dorostora ciuitas 34
 Dorpaneus 13
 Dricca (flumen) 34

 Ecdicius 45
 Edica 54
 Ediulf 14
 Eliogabalus 15
 Ellac 50
 Emilia 30. 31
 Emilianus 19
 Emimontus 51
 Emnetzur 50
 Emus 18. 20
 Eolia 7
 Eoo, ab 5
 Ephesia Diana 20
 Ephesus 7
 Epiri 27. 29
 Erac (fluuius) 48
 Eraclea 56
 Erelieua 52
 Eridanus 29
 Eruli *u.* Heruli
 Etelrugi 3
 Euermud 60
 Euerruulfus 31
 Eufrates (amnis) 7
 Eugenius 28
 Eurichus 36. 45. Euricus 45. 47
 euroborus Oceanus 5

 Europa 1. 5
 Europus 56
 Euryphylus 9
 Euscesium 18
 Euscia 18
 Euscus 18
 Eutharicus 14. 48. 58. 59
 Exampheus 5

 Fabius 29
 Fasides aues 6, *u.* Phasis
 Fastida 7. 17
 Festus 34
 Filimer 4. 5. 24
 Finnaithae 3
 Finni 3
 Flaminia 30
 Foederati 21. 28
 Fortunata insula 1
 Forum Iulii 31
 fossa Asconis 29
 Fossatisii 50
 Franci 11. 31. 34. 36. 41. 55. 57.
 58. 59
 Friderichus 36
 Fridigernus 5. Fritigernus 26.
 27. 28
 Froila 50
 Fryges 9
 Fuscus 13

 Gaditanus fretus 1. 33
 Gaina comes 34
 Gaius Tiberius 11
 Galatia 7
 Galerius Maximianus 16
 Gallecia 1. Gallicia 32. 44
 Galli 2. 34. 36. 57
 Gallia 2. 37. 45. Galliae 2. 22.
 27. 28. 30. 31. 32. 34. 36. 41.
 45. 47. 56. 58. 59
 Gallica leuua 36
 Gallienus 19
 Gallus 18. 19
 Galtis 17
 Gargara 7
 Gaudentius 34
 Gaut 14

- Geberich 21. 22. 23. 31
 Gelimer 33
 Gepida 50. Gepidae Gepidas Gepidi 5. 12. 17. 22. 25. 38. 41. 48. 50. 54. 58
 Gepidia 12
 Gepidoios insula 17
 Germani 3. 5. 9. 11
 Germania 2. 3. 5. 23. 36
 Germanicum mare 3. Oceanus Germanicus 23. Germanica regna 49
 Germanus (pater et filius) 14. 48. 60
 Geta 17. Getae *praef.*, 5. 9. 10. 16. 17. 23. 24. 25. 60
 Geticus 60. Getica arua (*Vergil.*) 5. Getici nerui (*Lucan.*) 5. Getica 9
 Gilpil (flumen) 22
 Gisimundus 48
 Gizericus 30. Gyzericus 33. 36. 45. 47
 Glycerius 45. 56
 Golthescythae 23
 Gothi 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 11. 12. 13. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 36. 40. 41. 45. 46. 47. 48. 50. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 60. Gothi minores 51
 Gothia 11. 12
 Gothica lingua 9. Gothicus sanguis 44. genus Gothicum 52
 Gothiscandza 4. 17
 Gradius pater (*Vergil.*) 5
 Graeci 2. 5. 9. 23
 Graecia 9. 10
 historiae Graecae *praef.*, Graeci auctores 2. Graeca oppida 5. Graecus stilus 5
 Grannii 3
 Gratianus 27. 28
 Greotingi 3
 Grisla (flumen) 22
 Gudaricus 4 *u.* Gundaricus
 Gudila 10
 Gundaricus Magnus 24 *u.* Gundaricus
 Gundiuchus 44
 Gunthamundus 33
 Gunthericus 16
 Gunthigis 50
 Gyzericus *u.* Gizericus
 Haimdal 14
 Halana 15, *u.* Alani
 Halaricus 23. 29. 30. 54, *u.* Al.
 Halibrunae 24
 Halliuii 3
 Hanala 5
 Helarianus 56
 Heldebertus 57
 Hellada 29
 Hellespontiacus fretus 20
 Hercules 8. 9. castra Herculis 56. templum Herculis 1
 Herculus, Maximianus 21
 Hermanaricus 14. 23. 24. 48. Hermanarichus 23. Hermen-
 rig 14
 Herminefredus 58
 Hermundulus 22
 Hernac 50
 Herta turris 58
 Heruli 3. 23. 46. 50
 Hesperia 57
 Hesperia plaga 36. 57. Hesperium Romanae gentis imperium 46. 47. partes Hesperiae 48
 Hiberia 5. 44
 Hierius 32
 Hilderich 22. 33
 Hilpericus 44
 Himnerith 36
 Hippodem insulam 1
 Hippolite 8
 Hippolitus 8
 Hiscus 50
 Hister 7. 12. 22
 Histria 9. 29
 Honoria 42
 Honorius 30. 31. 32
 Hunericus 33. 36
 Huni 5. 9. 24. 25. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 48. 49. 50. 53
 Hunila 60

- Hunimundus 14. 48
 Hunimundus Magnus 48
 Hunimundus (Suaunorum dux) 53. 54
 Huniuar 52
 Hunuguri 5
 Hunuin 14
 Hunuulfus 54
 Hypanis 5
 Hyra (fluuius) 45
 Hystaspis 10

 Iamnesia insula 1
 Iatrus (fluuius) 18
 Iazyges 12
 Ibbas 58
 Idandusis 6
 Idantyrus 10
 Ildico 49
 Ilium 20
 Illyricianus exercitus 58
 Illyricum 13. 50. 52. 56. 57. 58
 Imaus 7
 Inaunxis 23
 Indicum mare 7. Indicus Oceanus 1
 Indus 7
 Ionia 7
 Ionium mare 29
 Iordanis 50
 Ioseppus 4
 Iothidae 3
 Iouinus 32
 Isarna 14
 Ister amnis 5
 Itali fines 30
 Italia 29. 30. 31. 36. 42. 45. 46. 56. 57. 58
 Itimari 24
 Iulii, Forum 31
 Iulius Caesar 2
 Iustinianus 14. 33. 48. 60

 Lampeto 7
 Larissa 56
 Latini auctores 2. historiae Latinae *prae*f.
 Lazorum gens 7

 Leo papa 42
 Leo imperator 45. 47. 52. 55
 Liberius 58
 Liburnia 29
 Licinius 21
 Ligeris (flumen) 43
 Liguria 30. 42
 Liticiani 36
 Litorius 34
 Liuius 2
 Lodoin 57
 Lucania 30
 Lucanus 5
 Lucullanum castellum 46
 Lupicinus 26
 Lysitania 1. 44

 Macedones 9. 10
 Macedonia 9. 10
 Macrinus 15
 Magnus 59
 Maiorianus 45
 Mamaea 15
 Mantuanus = Vergilius 1
 Marcellinus 45
 Marcia 16
 Marcianopolis 16
 Marcianus 43. 45. 49. 50. 52
 Marcomannus 16. Marcomanus 22
 mare rubrum 7. Caspium 5. 7.
 Germanicum 3. Indicum 7.
 Ionium 29. Ponticum 4. 5. 50.
 Tyrrenum 33. 60
 ciuitas Margoplanus 58
 Margus (flumen) 58
 Maria 30
 Marisia (amnis) 22
 Marpesia 7, saxum Marpesiae 7.
 Marpesia cautes 7
 Mars 5. 10. 35. 36
 Martena urbs 50
 Massilia 47
 Mathesuintha 14. 48. 60. Mathe-
 suinda 48
 Mauri 32
 Mauriaci campi 36
 Maximianus 16. 21. M. Herculius
 21
 Galerius Maximianus 16

- Maximinus 15
 Maximus 26. 45
 Meatae 2
 Meda 10
 Medi 6
 Mediana 56
 Mediolanum 42
 Mela, Pomponius 3
 Melanippe 8
 Meotis (palus) 5. 23. 24. Meotidarum 39
 Merens 23
 meridies 5. 22. 29
 Mesopotamia 7
 Menania (insula) 1
 Micca 15
 Miliare (flumen) 22
 Mincius (amnis) 42
 Mistieuae 3
 Moesia 5. 9. 10. 12. 14. 16. 18. 19. 25. 50. 51. 58. M. superior 50. M. inferior 50
 Moesiacum litus 10
 Moesii 34
 Mogontiaco 15
 Mordens 23
 Morsianus stagnus 5
 Mundo 58
 Mundzucus 35. Mundzuccus 49
 Mursiano lacu 5
 Myrmicion 5
 Mysia 5

 Naisitana urbs 56
 Naissum urbem 56
 Narseus 21
 Natissa 42
 Nauego 23
 Neapolis 60
 Nedad 50
 Nepos 45
 Nicopolis 18
 Nicopolitana regio 51
 Nidada 22
 Nifates 7
 Nilus (amnis) 6. 12
 Noricum 50
 Nouae 18
 Nouietunensis ciuitas 5

 occidens 3. 5. 22. 29
 occidentale imperium 45. occidentalis plaga 1. 2
 occidua, pars 14. partes occiduae 11. occiduum solum 25
 Oceanus 1. 2. 3. 4. 5. 11. 22. 33. 44. 45. O. arctous 3. 5. citerior 17. euroborus 5. Germanicus 23. Indicus 1. septentrionalis 3. 5.
 Octar 35
 Octavianus Augustus 46
 Odoacer 46. 57
 [Oduulf] 14
 Odyssitana ciuitas 10
 Oium terrae 4
 Olbia 5
 Olibriones 36
 Olybrius 45
 Oppius Sabinus 13
 Orcades 1
 Orestes 45. 46
 oriens 5. 22. 29. Orientis princeps 43. 49. 59
 orientalis imperator 45. orientale imperium 47. magister militum orientalis 33. orientalis plaga 11. 14. 24. princeps or. 59. or. principatus 27. orientale regnum 45
 Orosius 1. 5. 9. 24
 Ostrogotha 14. 16. 17
 Ostrogothae 3
 Ostrogothae 5. 14. 17. 24. 25. 33. 38. 40. 47. 48. 52
 Ouida 22

 Padus 29. 57
 Pannonia 22. 27. 31. 32. 43. 50. 52. 53. 57. interior P. 53. Pannoniae 29. 54. 55
 Pannonii fines 53
 Paria 50
 Parthi 6. 8. 10. 15. 20. 21
 Patriciolus 45
 Paulus, Orosius 9
 Pellae 56
 Pelsois, Pelsodis lacus 52. 53
 Pentapolitanus dux 50
 Penthesilea 8

